Масса а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«Свет» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 4 НОЯБРЬ, 1980 ШУ. ● № 132 (6282). ● Мах 2 кепик.

Советски Союза къахьегамхой! ЧІоагІъе дисциплина, лорае балха хІара минут!

Кхом беши эффективнегІеи пайда эца металлах, бийдалах, доагорах, электроэнергех!

Сийлахь-боккхача Октябра накъадолхаш!

ХУРГБОЛЧА ХЬУВКЪАМА УЙЛА ЕШ

Тохкам бича гучадаьлар республика цхьадолча боахамаша культурай мутІарашка минеральни удобренеш а ца тувсаш дІаюш хилар: «Джалка», «Назрановский», «Горец» яхача совхозий, Сунженски, Наурски, Шелковской районий колхозий кулгалхошен специалисташен минеральни удобренеш шоай хиннахьа Іалашъяра йоцхо хиъар. На бахьан долаш хІаьэ удобренеш а ца товсаш культураш дІаюш да уж боахамаш. ХІаьта республика дуккхача боахамашка гурахьа культураш дІаюча органически удобренеш кІалъяхийтац. ХІаьта минеральни удобренеш ца тоъача органически удобреней лоархІам боккха ба. Кхо диллача лаьтта хьаьнлу, пайдане йола микроорганизмаш об, товлу цун хим, фе. йовхали свойстваш а структура а. Дукхача опыташа хьахьокх кхо дилла лаьтта дуккхача шерашка дика товлуш хилар. Гектара тІа 20—30 тонн кхо диллача хьувкъам 7—10 гектар совбоал. ХІаьта органически удобренеш лаьтта яккарах боала пайда дуккхача даькъе уж ихьари ха, моттиг, способаш юйсъярах тийша ба. Нагахьа санна кхай тІа доаржадаь дилла кхо тІадоли лаьтта ца оакаш дукха ха йоаккха, дІайийнача хІамашта цІезига пайда лу цо. ЗІамига элаш а ль дІаоттадаь дукхи лоаттало могаргдац кхо. ТІаккха йовхалок хьекхача михон докъаду из, цунцара аммиак феца дІайода. Нагахьа санна догІа делхаш ха отте, тІаккха кхоцаря азотисти веществаш лаьттах чуюъ, оасар тІадоал кхо латтача. Органически удобренеш массанхьа а цхьатарра а дІаккоачаш тоъса еза. Из дулургдац кхо дІа-юха доаржадеча машинаца мара. Бакъда, республика дуккагІолча боахамашкен «Сельхозхимия» яхача районий объединенешкен уж машинаш тракторий прицепий хьал тІа оттаьй.

Кхо кхай тІа дулл къастъкъаьста элаш а деш, тІаккха из дІадоаржаду бульдозерца, грейдерца, цкъази бІонгІа тонхабеш а. Колхозийи совхозийи кулгалхоша а специалисташа а «Сельхозхимия» объединенеша из бар догдовхаш тоеса битаб кхо диллара болх. Из бахьан долаш органически удобренеш кхашка яхкара планаш кхоачашъяц.

Республика дуккхача районашкара лаьтташ кхоачам хилдал лаьттанцара тІоадал соцаш дац. КІа дика хьувкъара керттерча даькъе ши оахьан да: шоай ханнахьа эІийргаш тІа а даьнна овла чІоагІбалари цар Іа даккхари. Из дара гурахьа алат дІалолехьа хий дилла лаьтта тІоададе деза, цул тІехьагІа бІаьсти халдаьза тІоадал лоаттае еза. Цудухьа гурахьа дуча кІина хий дуллилга данза даргдоаца гІулакх в хинна дІаэттал.

ТІоадал лаьттанца соцаяра дуллача хий биологически лоархІам ба цо ший ханнахьа а цхьатарра а эІийргаш хьатІадоалийташ, овлаш а тІаз в чІоагІдолийташ эна хьал отталеш хиларца. Цунца цхьана цох кхы цхьаькха хІама а доал — лаьтта эттара тІаьдагІа долча хана в шекараш дукха Іайна фотосинтез лакхъеннача хана а хьалхара фаза чакхйоалаш эІийргаш шелала духьал отталуш чІоагІду цо.

ДІахьекха да гектара тІа ши эзар кубометр хургйолаш тІоадал социяра хий диллача а йоагІаш йола агротехника лелайнча а гектара тІара 30—40 центнер кІа доалаш хилар. Хетаргахьа, из хац е из дицденнад Грозненски района Ленина цІерагІча, Сунженски района Кирова, XIX партсъезда, Наурски района Ленина цІерагІча колхозий, Наурски района «Россия», Шаьла района «Джалка», Урус-Мартана района «Гойтинский», «Гехинский», «Горец» яхача совхозий, республика цхьадолча боахамий кулгалхоштеи специалисташтеи.

Гурахьа дІаюча культурашта хьалха хий диллара график кхоачашъяьц республика дуккхача боахамашка. Хьежача гучадаьлар, цхьадолча боахамий кулгалхошеи специалисташеи ца даьр даьд яхаш лакхе латтача организацешка сведенеш делаш хилар. Шаьла района «Джалка» яхача совхоза керттерча инженера - гидротехника Арпаева цІенхаштта йоах тІоадал социяри цкъа дІийнча дуккхача шерашка хулача баьцашта кюль бутт кхоачалуш дилла хий тоъаргда.

Лаьтта хий дилларах далац гІулакх, лаьттана хий молоде деза. ТІаккха мара хьуннъам хургбац. Сунженски района боахамашка 50 процентал кІезигагІа дола лаьтта мара хий дуллаш дац. Бакъда, цига хий а ца дуллаш хий диллара план кхоачашъе гІерт, вешта аьлча — ардаш тІа ювча культурашта вегетационни хий диллар цунна дІадархІа. Массарел а тамаш е доагІаш да из хІама бакъде гІерташ юрта боахама районий управлене керттера агроном П. А. Шумилов хилар.

Республика колхозашкеи совхозашкеи хий дилла доала ха чакхйоалаш латт. Уку декошка эггара керттера вар механизатор ва. Механизаторий къахьегам нийса вІаштІехьбаккхар, царна моральнии материальнии гІуллакхаш делга практике шерра юкъедоаладар колхозийи совхозийи кулгалхойи специалистийи керттера декхар да.

Чакхдоалаш латт пятилетка тІехьхьара шу. Колхозахой, совхозий болхлой, транспортний заготовительнии предприятей коллективаш декхарийла я ма хулла ниа тІа а бахийта гурахьа кхашка деш дола балхаш толамца чакхдаха, планаш декхараш кхоачашде, мехки дуккагІа юрта боахама продукци бийдали яла. ШерагІа йоаржае еаэ пятилетка хьинаре чакхъяккхара, парте XXVI съезда даха ма доагІІара накъадахара тІехьаьна ях.

С. АКАЕВ,
НГІАССР юрта боахама министерстна хий декха лаьтташ леладаре удобреней отдела керттера агроном.

Демельханов Алхазур — «Грознефть» объединене технологически транспорта Грозненски управлене хьалхалатта водитель. Тхъо шу совгІа йолча хана болх беш волча коммуниста ше дика шофер а общественник а волга дІахьенкад. Из партгруппорг ва.

Дика къахьегаш а общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш а хиларах цунна еннай Къахьегама Цlена Байракха орден, цкъаза котало хьинхай цо социалистически яхье.

СУРТА ТІА: хьалхалатта водитель Демельханов Алхазур.

З. БАТЧАЕВА сурт.

«Трансмаш» заводе дика йовзаш я хьалхалаттача штамповщица Кузнецова Раисай цІи. ВІубенна къахьегаш, гІуллаккхах дика кхеташ болх беш я из. Хаддаьза балха кормаш тІехкхоачашъе, ший продукци эггара хьалха дІахьоккхаше а дІател.

СУРТА ТІА: хьалхалатта штамповщица Р. Кузнецова.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Дика дІадоладаьр

Соахка январь бетта вІашагІбеллаб «Плодопром» яхача треста автотранспортни боахам. Грозненски района Пролетарское яхача юрта йоиллача кердача предприяте керттера декхар дар республикерча ялат, баьцадаьраш, сом, доакъараш, кхьдараш довхача совхозашта гІулакх делга. Цу гІулакха АТХ-ана елар деза моххьаш кхуьа шовзткъа совгІа автомашин: рефрижератораш, тралераш, автофургонаш... Хьалхарча дийнахьа а денз тІайийраз болх дІаболадир коллективо. Цхьан шера цун дІа-хьа дахьа доазар 95 эзар тонн халкъбовхама мовхьаш. Шу чакх а даьнна итогаш яьчул тІехьагІа гучадаьлар, шийтта бетта план транспортникаша толаме кхоачашъяь хилар. Даь балхаш дерригаш а лаьрхІача итт миллион тонно-километр хилар.

Дика дІадоладир транспортникаша е шу а. ДукхагІъяраш дикача технически хьал тІа а йолаш 57 автомашин я хІанз боахаме. Цунга кьежжа планови пайдане а дукхагІа еннай коллективана. ДукхагІа дола хьокхамаш тІехкхоачашдаьд 9 бетта. Мовхьаш дІа-хьа кхахьера план 118,5 проценти грузооборота план 114 проценти кхоачашъяьй. Предприяте валови доход 633 эзар сомал тІехъяьннай. ПланагІа лаьрхІа хиннaчул 111 эзар сом дукхагІа я из. 51,2 эзар сома пайда баьб. Итт бетта план а толамe кхоачашъяьй деррига технико - экономически хьокхамашта.

Мовхьаш дІа-хьа кхакьара планаш коллективо толамо кхоачашъяра лоархІамегІарча факторех ца1 — социалистически ях. Из укхаза леладо шоферашта юкъе санна, шитта бригашта юкъе а. Соахка шу юкъекхевчача хана водителий ши бригада вІашагІъеллар АТХ. Опыт йола шофераш юкъе болаш хиннача царех цхьаннена керте эттар коммунист Ашаев Мумади. Вокханна — цунах кагирхой бригада яьнна цІи тиллар — Мусаев Іаламат. Шаккхе а бригадир цхьоалагІча класса водителаш. Йоккха балха опыт йолаш, коллективе лоархІаш нах ба. Цу шин бригадана юкъе лелаю къахьегама ях, хІара кварталe итогаш а еш. КхоалагІча квартале хьалха яр, масала, Мусаева бригада. Производствени хьокхамаш-м, бакъдар аьлча, вокхачул кІезигдукха лохагІа дар цун, цхьабакъда, яьккъашка транспортни хатар хинна, накъагІа лелара Правилаш толхаяь моттиг хиннаяц, къахьегама дисциплина боарам лакхагІа ба. ХІаьта а шу хьодоладелча денз баьча балха итогегІа хьалха йода нийс бетта план 23 процент тІехкхоачашъяь Ашаева бригада. Царца ях лелаерий из хьокхам дикка лохагІа ба, уж а графикал хьалхабаьнна болхе в.

Профессиональни цІей тІа кхоачаш АТХ хьаджаллар цу ханале шера план кхоачашъяьча водителий список. Царех ва цхьоалагІча бригадера Ашаганов Деми, Хасанов Хьамид, Вяниев Химат, 2-ча бригадера Телхигов Муса, Заниев Сайд-Эла, Ужаров Сайд-Ахьмад, Макаев Іийса. Берригаш а лаьрхІача хІаназе 1981 шера чотагІа болх беш 17 водитель ва автобоахаме.

Коллективе кхоачамбоашараш а баьэдар аьлча, долаш да. Дукха ха йоиццаш хиннача отчетно-хоржамий собране предприяте коммунистаци цІенхаштта анализ йир шоай коллектива балха, вІаштІехьдоаца цхьадола хІемеш гучадьхар. ХІаьта а шоай гІулакхех бІубенна бар уж: ритмично а рентабельно а болх беш ба автобоахам, тІаккха из тоъал маІах долаш ма дий.

ХІанз, беррига мохк гаргакхоачаш латтача Коммунистически парте XXVI съезда баха ма боагІара накъабаха кийчлуш болча хена, цу патриотически болама юстара латтац автомобилисташ. Форума сийла доккхагІдола декхараш тІайийцад, ший толамаш кхы тІа а дебаде лаьрхІа я коллектив.

Р. КАРАЕВ.

Къахьегама совгІаташ

Дика деаду Сийлахь-боккхача Октябра цІей «Пригородный» совхоза къахьегамхоша. Сомин баьцадаарашн пачхахьалкхенна дІадалара укх шерара планаш тІехкхоачашъяьй. Иштта, сом дІабеннаб 4085 тонн планагІа 3900 тонн дІабала боагІача, баьцадаараш — 6800 тонн, планагІа 6200 тонн долаш.

Дикка тІехкхоачашъяьй совхоза къахьегамхоша итталгІа пятилетка планаш а. ПланагІа 17440 тонн дІабала боагІача сом дІабеннаб 23428 тонн, баьцадаараш — 36473 тонн, планагІа 29600 тонн долаш.

Уж толамаш доахача хьинаре къахьийгад Несерхоев Вахида, Исаев Салауде, Баташов Іалаудина, Васюков Михаила, Голубь Клавдиес кулгалдеча бригадашкарча болхлоша.

Иштта дика деаду Октябра цІей совхоза хьайбаш леладераша а. Итт бетта шура йккхара план кхоачашъяьй 121 процент, хІаьта пачхахьалкхенна из дІаялара план 120 процент. Из толам боаккхача хьинар ца кхолеши овсарле лакха йолаши къахьийгад доярка Мегомадова Зайпа. ХІара, ше беттача Іаттагара 2896 килограмм шура яьккхай цо планагІа 2350 килограмм йолаш.

Хьайбаш леладераша дикка тІехкхоачашъяьй итт бетта пачхахьалкхенна дулх дІадалара план а.

ЯХЬЕ ХЬАЛХА ЛАТТ

СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода коллективо итт бетта план ханал ши ди хьалха кхоачашъяьй. ПланагІа лаьрхІачул совгІа заводо химикаша арахийцад 900 эзар гарггача сома маьха фенол, спирт, полиэтилен, кхыйола химически продукци. Цох 78 процент гаргга яр пачхахьалкхен дикала Знак йолаш я.

КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленума решенеша деташ айдаьча химикаша кхы а хьинарегІа къахьег укх денойка. Яхье хьалха латташ хьайоагІа Нырков Валентин Ииннович керте латтача № 17—18 йолча фенол арахецача цеха коллектив Дронкин Владимир Михайловича кулгалдеча № 32-101 йолча синтетически спирт арахецача цеха химикаши.

* * *

«Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьттахоша дика къахьегама совгІат кийчдаьд Сийлахь-боккхача Октябра 63 шу дузача кІейна. Итт бетта планагІа лаьрхІачул совгІа цар даьккхад 3220 тонн мехкдаьтта, хІаьта планал совгІа маьхола яьккхай 51 эзар сома маьха товарни продукци.

Пятилетка тІехьхьарча шера мехкдаьтта доахача осхашта юкъе хьалхара моттиг дІа ца хеваш хьайоагІа Ервандян Клим Баласанович керте латтача цхьоалагІча цеха коллектив. Дукхьал цо ше итт бетта планагІа лаьрхІачул совгІа даьккхад 2140 совгІа тонн «Іаьржа дошув».

Б. КОСТОЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА ХОАМАШ

БУХАРЕСТ. Йиллача хаьал ши бутт хьалха болх бе йолаллейтай Вылча яхача уездера керда мебельни фабрика. ТІехххьарча пхийтта шера республике хьалъяьй 20 совгІа йоккха мебельни предприяти. Румыне хІанз экспортагІа дІаухийтача мебелга диллача дунен тІа яхкхагІа моттиг дІалоаш, цунах 40 процент совгІа яр СССР кхоач.

БРЮССЕЛЬ. Хаддаьза тІадетталу Европейски экономически сообщества членаш долча мехкашка хІамай маьхаш. Укхаза ЕЭС статистически управлене хоам баь ма хиллара, инфляце темпаш укх шера нийс бетта соахка цу хана хинначуаца нийсинча 10,3 процент лакхъеннай. СихагІа потребительски товарашта маьхаш тІадетталан цу юкъа Итале, Ирланде, Англе, Франце.

ВАШИНГТОН. Гватемальски диктатура тІалоаттаду низаши террори чІоагІа харцахьа лоархІаш я США лоархІаш ярех йола общественни организаци — Малхбузен полушарен гІулакхашта йола Совет. 1978 шера Іаьдал инарала Ромео Лукаса бедахачул тІехьагІа, йоах организаце дІайоаржальча заявлене тІа, мехка 4 эзар совгІа вІалла гонахьа доаца саг вийнна.

МАНАГУА. Никарагуа революционни судо 7 шера набахта чувалла суд яьй Самоса диктатура йолча хана къаман гварде полковник хиннача Ларноса.

Ларнос керте лаьттав къам мукъадаккхара Сандинистски фронта къаман кулгалхоех бола лах физически болбе лаьрхІа къайлагІа вІашагІбелла хиннача контрреволюционни барта.

Набахта чубахка тайп-тайпара ханаш тохаш судаш яьй кхыча заговорщикашта.

САН-ХОСЕ. США хьал а лоацаш Сальвадоре доал деш йолча реакционни хунта цу мехкара событеш йолча тайпара ювцаш бола прогрессивни журналисташ лувцаш чубехк.

Укхаза ховш ма хиллара, Сан-Сальвадоре лаьцав Сальвадора «Кепайоазон ший лоІамерча агентства» редактор Висенте Рамос. Массехк ди хьалха салташа йохаяьй агентства помещени, хІаьта цун болхлой къиза таІазар дергІа аьнна човхабаьб.

ПНОМПЕНЬ. Таиландски Іаьдалаш дІахо в телхаеш да Кампуче Халкъа Республика суверенитети территориальни бІарчали, кхаш хоамаш ду СПК кампучийски информационни агентства.

19 октябре денз 24 октябре кхаччалца доазон йистерча Сиемприан, Оддармиантьей, Поусат, Каххонг яхача провинцей дуккхача районашка таиландски артиллере топаш чуйийттай. НРК фегара доазонаш телхадаьд Таиланда ВВС самолеташа. Цхьайолча моттигашка таиландски тІема кемаш мехка территориальни хишка чудаьхка моттигаш хиннай.

ТОКИО. ТІехххьарча 26 шера эггара кІезигагІа хьийнъа долаш терхІ Японе укх шера дуга. Из хьаккхайкадаьд лаьтта леладара, хьу лелайра, чкъаьрий леладара министра Такао Камэока министрий кабинета заседани йолаш. Ахкан замалахь моллагІча тайпара санна йоацаш шийла ха латтар бахьан долаш дуга укх шера чуцахьаргда алхха 9,6 миллион тонн — правительства лийрхІа хиннaчул 1,3 миллион тонн кІезигагІа.

АНКАРА. ХІара шера производстве хула зуламаш профессиональни лазараш бахьан долаш мехка 1200 саг да. ТІехххьарча нийс шера, тешал ду «Гюнайдын» яхача газето, кхерамзлен техникана боагІача тайпара тІахьожам ца хилар бахьан долаш производствера зуламаш 20-зза совгІа дукхагІа хиннад. Къаьстта дукха хул зуламаш, белгалдоах газето, кІор боаккхача промышленностен гІишлош хьалъечен.

КОЛОМБО. Сийлахь-боккхача Октябрьски социалистически революце 63 шу дизара хетаяь советско-ланкийски доттагІлен месячник торжественни хьале хьайиллай Шри Ланка столице. Из вІашагІъеллай ланко-советски доттагІлен ягас.

Месячникаца чІоагІа хьашт долаш я ланкийски общественность. Цун программе Советски Союза вахарах, машар безаш йолча цун арахьарча политиках йола лекцеши беседаши, советски Латве художественни коллектива концерташ да.

ПАРТЕ СЪЕЗДА ХЕТАДУ

«КПСС XXVI съезда накъадолхаш» яха общественно-политически дешараш хьадийллад 31 октябре Москве союзий ЦІен Колонни зале. Уж дІахьу КПСС МГК, ВЦСПС, КПСС ЦК-рча марксизма-ленинизма Институто, «Знание» яхача Еррига союзни общества правлене.

Столица партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама активо ладувгІаргда дегІаенача социалистически общесуве КПСС кулгалдара лоархІам лакхлуш хилара, парте экономически стратеге, мохк социально-политически дегІабоалбара даькъе КПСС кхоачашъеча программа хьакъехьарча, социалистически содружества цхьоагІон из кхотаенна хилара чІоагІдара, машарай дунея халкъашта юкъе цхьана гІулакхаш леладери тІехьа, халкъий партІатон уж шоай доІаме хилара тІехьа лоаттабеча къовсама программа кхоачашъяра КПСС беча балха хьакъехьарча докладашка.

Дешараш хьаделлаш «КПСС XXVI съезда накъайода Московски городской партийни организаци» яха доклад йир КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС МГК хьалхарча секретара В. В. Гришина.

Дешарашка дакъа лоацаш хилар КПСС ЦК пропаганда Отдела заведующи В. М. Тяжельников.

(ТАСС).

«КОСМОС-1219» НИКЪ БЕШ Я

1980 шера 31 октябре Советски Союзе сигал яхийтай «Космос-1219» яха аргІанара искусственни Лаьттан спутник.

Спутника тІа латт космически арена тохкамаш дара лаьрхІа йола Іилман аппаратура. Аппаратура лерттІа болх беш я. Координационно-вычислительни центре обработка ю хьаухача информаце.

(ТАСС).

Нов. Н. А. ХИТЬ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ЮРИСТ ЯХА СИЙЛЕН ЦІИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Социалистически законность чІоагІъеча доккхий гІулакхаш карагІдувларах, юстице органашка дуккхача шерашка беркате болх бирах Нохч - ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Заслуженни юрист яха сийлен цІи лойла нов. Хить Николай Андреевича — судебни экспертиза Грозненски Іилма - тохкама лабораторе начальника.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**
Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный.
1980 шу, 31 октябрь.

ПАРТЕ ВЕТЕРАНА Нов. З. А. ВЕШТОЕВНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Къахьегамхошта коммунистически кхетам луча дуккхача шерашка беркате болх бирах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах Нохч - ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла нов. Вештоева Іалихана Закреича — 1930 шера денз КПСС члена, пенсионера.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**
Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный.
1980 шу, 31 октябрь.

Нов. С. И. КАЧАРОВНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

РСФСР Госкомнефтепродукта Грозненски управлене дуккхача шерашка беркате болх барах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах Нохч - ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла нов. Качаров Сергей Ивановича — РСФСР Госкомнефтепродукта Грозненски управлене начальника.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**
Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный.
1980 шу, 31 октябрь.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЪЯРА ХЬАКЪЕХЬАРА

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

ворхІаздагІа хержача Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета шоллагІа сесси сутъе 1980 шера 3 декабре гор. Грозне.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**
Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный.
1980 шу, 1 ноябрь.

ДЕ МЕЛ ЛАЬРХIАР ЧАКХДАККХА!

Нохч-ГIалгIай областной партийни организаце актива собрани

Хьалха ховш бах ма хиллара, 31 октябре хилар Нохч-ГIалгIайн областной партийни активан собрани. «КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленуман итогехи КПСС ЦК Генеральни секретаран, СССР Лаьткхелхаран Совета Президиуман Председателан нов. Л. И. Брежневан цига даьхна къамелан а хьокъехь лахарIарга областной партийни организацие дехархоза» доклад йир парте обкома хьалхарча секретаро А. В. Власовс.

Центральни Комитета Пленума решенеш, Л. И. Брежневан къамелашарча позоженешен выводаши керда бонкха низ белар дукхаха къахьегамхой инициативен творчестве дегIайоаларе, боккха кхин йир хургIолча КПСС XXVI съезда даха ма доагIаре накъаднаре хиларе хьосам лоаттабеча партийни организацешта, къахьегама коллективаша беча балхе.

КПСС ЦК Пленуме къамала деш, Л. И. Брежнева белгалдир коммунизм хьальхарпа лаьтта тешаме дадача советски халкъа карагIбахьанча турпалча гIулакхашта юкъе хIанзарча пятилетка йоагIаш йолш моттигдIолоацарга аьнна. ДIадахача шерашка бакьдир халкъа хьалхо айирца дувзадена дукхача тайпара декхарий кхоачашдара экономика кIоарга гIаерзаелга IалашдарА парте XXIV-а XXV-а съездашта оттабь кинна стратеги лийса болх. Цу халкъ юкъарга кхы а чIоагIагIа айанийн Даьхеи экономически, оборонни, духовни потенциал. Вокхха гIа баьнкхай хильга бoахам дегIабоала бен, дошкий социальни декхарши кхоачашдеш. Чурча а архьарча а политике партин йоала ниисача, вахаро текача ленински наьксахта.

Пленумо бIарчча а йизза а къобалдийр, новкъоста Л. И. Брежнева къамелалшарпа положенеши выводаши, социальни тIайдар ерпiгача партийни, советски, боахама органаша, профсоюзни комсомольски организацеша 1981 шера план кхоачаш а тIехкхоачаш а яра, советски халкъа вахара хьал-торо дIахо айира духьа экономически дегIадахкара интенсивни фактораш болча пайда эцара, гIулакхаш беча балха ларде уж яхна.

Республика экономика ил тIагIча пятилетке дегIадоалара итогашка хIана хьокъехь, аьлар дIахо А. В. Власова, йиззабохь а йолаш вала йиш а вай пхе шера заданешта кхоачашда тIехьа лоаттабеча халкъпхьегара къовсама Нохч-ГIалгIайчен пятилетки ихьадола ним шкъ юкъедахылга. Промышленни продукци хьаъра а маьхала лаьккхара а пхе шера план хаъал хьалха кхоачашеръел. Плаьнал совгIа юкьарга кхоачадарга 70 миллион сомай дукхагIа. Плаьнал совгIа хьегрха 72 миллион тонна киловатт-саьхат электроэнерги, 810 эзар гигакалори Iйовхал, доакъ нарнея 700 эзар совгIа тонна мехкадаьтта, мехкадаьттахимен мехкадаьтта чакхдоахачанрен пхе шера дукха продукци, мехкадаьтта, оборудовани, автоматизаце средствашш, къийоле хIалаьш. Промышленни производства юкъара боарам 10 процент айдунгба.

Докладчикко йийцар къоастамаш йола проблемаш халонаши, Промышленноста болхалоаттa мерадаш, аьлар цо, 1975 шерашгга ниiйсийна хьахиетент, аьшакботонни конструкцени дукхагIа яха, хьокъахьяьд, хьу IоараяккхаIга, пиломатериалаш, шекар, сом, бахцадаррий консерваш, бахьаикаьни бюлла шурий продукци, цхьайолла хыйолла нидебеш хьаара пхе шера плаш.

ЦIенхоатта хкоачамбоацараш да керттерча промышленно - производственни фондашкий производственни низалахи пайда эцача. Фондашка хьалхар республике гIолла хьанийдача уж карарча пхе шера лохдинна.

Бракь ярах, отходаш хиларах, хьалха зенаш дарах пхе шера дайнад 33 миллион сомал совгIа. Дина пайда энаш доаггоа - энергетически ресурсаьх. Ухх шера дIадаьха вай бис бетта йоахала энергиях плаьнал совгIа дIааькийтай 57,6 эзар гигакалори.

Цхьайолча предприятешта лакха да продукцета дIадоадар. Иа къхьаста дукхагIа хиланийгад ухх шера «Грознефтеоргсинтез», «Консервоплодоовош» объединенешта, цементни заводо.

Дукхача предприятешта болх ритмично бац, комплектирен договорех продукци лоаттабара план кхоачашъеш. Масала «Красный молот» заводо массаза а телхаду межкъаттапромысловон оборудованин запчасташ хьалгIар. Аьхха ухх шера 9 бетта цо дIа ца лушийсай 19 цементировочни агрегат, 30 буровой насос, 22 поршеневой насос, 500 эзар гагта сома мaькъа запчасташ, 80-ел сомегIа фонтанни арматура компекс. Заводе шорнига лелкертера производственни фондаш эргашъяр, хIаьта керда хьахуа оборудовани дегIе ухаш шерашш дIадолх.

Хьалха а санна, аьлар докладчикка, тешнаме болх бац машиннахьалхошна. Мехькашъхакхаршахь планаш чIоагIа низкъаьла хIана кхоачашъю цар. Посадаш лелаьлен маневроьш болхь вIаштIехьбахкхара боарам лоха ба.

ДIахо А. В. Власова аьлар, дерригa низаш тIадахийта деза 7,5 миллион тонна боарам тIе тешнаме мехкадаьтта даккхар IалашдарА. Мехкадаьтта чакхдоахарашеш мехкадаьттахимикашеш 1981 шера мехкадаьтта кхоахорхьа дукха ухх шера чакхдоахаргхул 2,8 процент дукхагIа, мехкадаьтта бахьа оэсарта лахъхе лахъхе.

Машинаша приборашн еча предприятешта дикагIа пайда эца беза станокеш оборудованеш, цар балха сменноста коэффициент айе. Кадеаналка дIалода металлх кIезигIе деза, цар дикала тешаме хилара айа. Кардевразде а шерде а деза лахха оосарге болей экономичен болча машинай тайпаш, къахьста мехкадаьтта промышленноста лаьрхIа арахецилга. Хьуни из чакхбоахачен промышленноста предприятешта — хьу дукхагIа кийчьа. ДоагIар де деза цул отходех мазь моггa дукхагIа пайда эцара, хьу чакхйоахача промышленносте отходаш йоаца технологи шера юкъеIоалалара.

Яйгача, кхачаи, моттигерча промышленноста болхалоша, совхозо - республиканск союзни доал дечу предприятешта дукхагIа арахецаза деза кхача аша культурно-бытовой боахамен товараш. Цар лахал хозе, ассортимент шерца хила.

Республике дIахоьорхла дукха капиталнa гIирсаш хьалоста. Пхе шера кераерзаергхь - 1,8 миллиарда сом пачхалкхален капиталъни вложенеш, контрольни цифраша дIахийтa лаьрхIа хин нараш миссел. Бахьде, бIарча хьайнцара капитальни гIишлоюьрчира гIулакхаш партеи правительства тахамарча декхараша дIадехарашa ма яхкара дац.

Тохкамо хьахьохь кхоачамбоацарши кертера бахьан гIишлоюьрн производственн базa мела хилар долга. Дукха даткаш дайнa a производственни базa дегIайоалара пхе шера оттаьл программа йиза чакхкъакхаш.

ГIишлош хьалъеча во Iаткъ гIишлонни материалашк хьекаьв предприятешта ритмика болх бен бар.

ГIишлоюьяча доагIача тайпара дIадарьерждаш практике техкам бъ дола бригадни подряд, жилищно - гражданни объектаитa хадданза планировани ярен поточни хьалхаржан опыт сецa йола торонаш юкъеIоалаелга.

Парте городскийи районни комитеташа, боахамий кулгалхоша хьадда гIулакхаш хала тоададш вахарaш дола гIирсаш кIезигдара. ТIеIертта Iалашде деза план гIишлоюьерашта а заказчикашта а зиноп хулга.

Цул тIехьагIа докладчика йийцар халкъа хьал-торо айяра проблемаш. Уж хьостару белгалдир КП Пленумас, парте де лаьрхIа эгара довр хIамедар да. Цу де лерхIачукга долхаш, ЦК Пленума Л. И. Брежнев, кхоачаше дезадерза дукха доккхйа чоалхен декхараш. Шаран юкъе хьалхарча моттиге — бахa нах продуктаща Iалашдар тоадегга. Юрта боахамо IалашаIе боахна болх бахах мехьа лаьтта лелаерен хьалдоланорхова декхарааш дукхан продукташ йоахе а городаши промышленни центраши хулкацен шурийцaн IалашбахIa хIана а халонаш нийсду. ЦК Пленумо оттадир юрта боахама капитальни вложенеши материальни ресурсаши дукхагIа хьокаина ярьгаш йилла. Цунца цхьана тIаIертта Iалашде деза цу средстваех ресурсаех ма моггa дукхагIа пайда белла. ДIадекхка деза цхьайола колхозаш, совхозаш, районаш, областаш тIехьдоарилга, тIентIа юкъеойдае ез дикагIйола опыт хоатаргаш производствон вIаштIехьбоахнта тоаде деза.

Хьоттаьш чоалхаечa колхозашка дукхача колхозаши совхозаши ухх кадарча шера во боацаш хьувн кхьэбар илата а пхьча юрттбахьа культураш а. Цо республика юрто гуртьа пачхьалкхена хIаьт, бахьадарлаш, сом, кортолаш, шекара свекла йоккхa оттабь планаш социалистически декхараши кхоачашде, шерашт йала кенарловахиьгтанара хоамаш кхочарги дIайиккхачa дерригa хьокхамаш кхоачадеш.

Ялата, баьцадаранта, шекара свеклана йола пятилеткa чакхйоахьа шерa задашлен кхоачашъяра дукхагIа дакъа юкъедипа Ачхой-Мартановски, Грозненски, Назрановски, Наурски, Надтеречни, цхьайолча кхьача районаш. Ухх шера дина болх бахь Урус-Мартановски, Сунженски, Ножай-Юртовски районаш болх лелаераш. ТIадилла гIулакхаш хьалха бехкхахь хеташ бол бар Гудермески районо ялаше лелабоанах, хьалха латтача «Шалинский», «Ассинский», «Новогрозненский», Мичурина цIерагIа, «Горячеисточненский», кхьча совхози кхоачадалахаш.

Бакъдa, кIезига яц юрта боахама дахьге республика заданеш кхоачашъяра тIехьа толаме кхьа цу кхьеташ йола районаш, колхозаш, совхозаш. Цархх кхьараш кхьхла лаьттар санна хьалаш болхлаше а, гIулакх мела кхьинтIехь..., цIенхатта тIехьахьеле. Ингта, Малгобекски районa боахамаш кхоачашъяр пачхалкхалена къайлле генараш, хьалы, генараш. Хьалы, шера йоххара ухх шера, а пхе шера план.

КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленумо нов. Л. И. Брежнева белгалдир, юртахoахама а кIезига дац капиталовложенеш кхоачарга ешие а продукци йоаккхьяла, шера даьхьара ма дарра аьлча, цхьан метте латташ дола боахамаш. Из бIарчча доагIаш а республикo юртахоахама совхозашен кхы дукхача латтахь пайда эцара а. Ункхаза моттигаш а культураш дIара структуpа уйла ца ешуть йахх дехтара ханаш грабилена телеешь зевa ша я ца хьожаш ухх пайда эшаш.

Юрта къахьегараша бокха болх бе беворгба хьалкIаш лелаеш. 1981 шера ухь дIае еза 40 эзар гектарга кхоачаш. Хьоца да иша кхьамаш из культура хан дехначен аьттув болаш хьалаш дола лоамашта юкера лаьттаи тIаш дIайийна дика хьулашка йола. Из юкъе а заде оттаьл уж даьрахе деррига лаьттаьш ткъ кхьча мехкхийн советски селекцие лакха кхоачашъяра тедача гибридаш пайда а эцаш индустриальни технологи юкъIоалалара программе.

Ухх шера цу оттор хьеголуш цо торо дурзьа 130 эзар тоннал кIезиге предприятешта фуральхьа ихьмIаш яха.

Республике лаьцоб дIахо а баьцадарaши сомаш дукхагIа бахара някъ. Цу хьостаргIа бокхха болх бахь. Цо торо елар ухх тIехьарчa шераша сома баьцадаррий продукци йаккхаре кийчарен пялаш решения кхоачашъеш. Ухх шера Грозне бахача кагарга бохкарь 29 эзар тонна гартга сомаш баьцадараш, уж соадкарчул 7 эзар тонна дукхагIа я. ДукхагIча дакъхе уж дах дукха шерха практико производство вIаштIехьбоахаарa дика форма йола хьахьхерча «Консерваплодовощ» объединене.

Бакъда, сомаш, баьцадараши пхелча хIана а дукха а хьоастада делаш, баьцадараш кхедача совхозашка кертерча хьалхе культура лаьхьер, дика хьувхьаца, машинаша чухо йиш йолча гоматий сорташ, нартхийн кхьча культура перспективни сорташ юкъедолалара мела лел. Де доагIар лад механизацин юкъеIоалалара, боахамашка болча томашка тулузача комбайнех пайда эцара.

ИттагIча пятилетке дIахо дегIадена республике ноанаш лелаелга. Ножарел совхоз гIа ухх пятилетке «Чеченигушанио» объединенe вIаштIехьел кхы тIа иерда комсаш делаш 33 сохоза. Керда комсаш дIайийна 14,2 эзар гектар. цара хийдоахарча 9,7 эзар гентар. ХIанз объединене и 20,5 эзар гектар хьувкъаш дуна дургбоаша комсаш. хIаьта карера ра найре ниьца баларе, ЯрагIа вротехника лелаш пхаре ухх шерка, цо доагIаш ийш яр 100 эзар гартга тонна комсаш хьалха хьахарш, 65 эзар тонна мара яц. Ух дIаллара план 16,8 эзар тонна кхоачашъеш. Ухх шера пачхалкхалена комсаш бохкара план хиппача 38 созхоша из кхоачаш да еш бисаб 28 боахам.

КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленумо дIадехарашка хьежка парте горкомашн районашш, горрайисполкомаш, юртбоахама органаш, колхозаш, совхозаш кIоарга хьажа еза оттаьш дола хьалела, хIара бригада, звено, отделене гIулакхаш мишта лел. тIахьоам оттабе деза лаьттан тIара гектарах дикагIа пайда эцара, хьувхьам айбелга, хьалкаешен продукцетa дIадоадар лохделга Iалашде деза.

Республикa кхоачашъяра шура, тха, фуаш йоккхара пхе шера план, кхоачашъе лерхI кула доккхара план а. Цунца цхьана цхьайбай продукци йоккхара боарам хIанз а хьа кхашташ кхоачашдаргащ. Из тIахьтера тешнаш пхоа в. ПхитIхьа хьал оттадид уж дукха пхохара ухх шера план кхоачашъеча. ХIияз декхар 37 эзар тоннах 22 эзар мара дац.

Малагiа да из хьал оттара бахьан? Эттара хьалха иа да цхьайолча колхозашеи совхозашен боахама доал во белга. ХьайбашдеIаду дукха помещенеш Iаьта во кийчьо, фермаш тоахьа карташ ня цa. Иа бахьан доаш хьал бIан комагна хул а кх. дI. Во дIоттаьа а доакъарий а хьайбай а учет. ЦхьайолчIа фермашка чIоагIа лоха я производственни хьахьегамен дисциплина. ДукхагIа хулаш латт дойраьшен скотникашен а прогулащ. Из бахьан долаш доахнта хьожилгIо, уж дерштатта юкъадухкаде, ферма йоакъа партий организаце болх ца бир. Iалашъеш, хьайбаш Iальхара дус.

Кьастта бо хьал тIа да хьайбаш леладелза Сунженски, Малгобекски, Ножай-Юртовски, Урус-Мартановски кхьча районий боахамашка. Ухх шера дина бехлатта чIехья хьалхехдар 36-ли 47-ли Iеса мара дац. Шурен дукха даккхарпа иигашa дуаца йиш я, хIара шолтагIа бола етт Iаьхара бусеш, хIама хьа ца дули хьала!

ЧIоагIа лохденнья дIатутцлача дойкаша хьайбай дозал, из 270 килограмм мара дац, кIезигделира чухкобача хьайбай дерригача тайпай ден-бус тIахьета дозал, юхера лаьрхIача 250 грамм мара дац из.

Республика дукха ресурсаш тIакхоттаре йоккхий торонаш я кхьчарел дикагIа доккъарапца Iаланоан долча «Чечингхолотпром» объединенe боахамий.

Дукх боахкача уж кабоалач а кхоачамбоаран з бемаш иши йолаш дац вай, аьлар докладчика, сона тIара тоаде деза гIулакх, уйла тIа хьйита къоастаa шера хIара боахамаш, фермаш болх мишта лел, цу отрасле хIара къоламга йоле задарш кхоачашъерболаш.

Эттара боахкагIа экономически а политически а гоарзза йола декхар лаьрхIар ЦК Пленумо халкъа эша товараш кхы а сихагIа хьадар. Цхьайолча министерствой, ведомствай предприятий кулгалхоша, КПСС горкомаша, райкомаша а боахма хьaраш кхоачашер дукхагIа боала вала йолча лахарIа хьостага производствоа тIехьарчаьлла алхайш кху. Ара хьахаш а санна хьа лашеш эц план объема а ассортимента а кхоачашъеда, кIезига пайда оцпоаоч, ноча низалехи бийдаш ресурсаеш.

ЦIенхатта кхоачамбоацараш да бахача наха торговни коммунально-бытовой гIулакхаш деча. ГIулакх тесса дитарах, наха гIулакх деча болхлойта юкъера кхетамаш болх мела хилара йоаш я.

Цхьайола биснь болх йаш, гуларх я йаш йодва товараш хьайла доахаш. прилавка кIалхара доханаш. махьаш тIадетташ ийдархоцеш... заказчикашнен гIоле болаш, шийхадахьа а дина а заказахь а хьаша ца деш. растраташ еш. хIамаш лечкъеш йола моттигаш.

Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеш, массаза а кхетам болча наха а деза: «...сага уйла кх. йоакхо яр партийни, советски, боахама органаш болча деррига хьалхе», аьнна Л. И. Брежнева санна увасча.

КПСС ЦК Пленумо дукха уйла тIахьийтар наха чубайхьа цIенош хьалдара, къахьегама хьалаш, уахаьлено тоарара, просвещени культура тоаяра. Уж дешаш хадданза парте обкома кертера кхьа лаьтташ. Пятилетка шерашта республике пачхалкхалехи средстваш чотагIа хьалдаьд 900 эзар кв. метр гартга наха чубоха цIеноаш, 35 эзар мотта йола школаш, 1140 мотта йола больницаш, 5490 сагIазца поликлиникаш, 5,4 эзар бера дукха беша яхан ясланеш, 40 культура учреждене, из кIезигагIа ирисохвни йоашара гIа дина дукхагIа да.

Из и дина да. Бакъда, наганха санна бах нах цIеношка Iалашбора, медицински культурни гIулакхаш дара боахаржхa хьожачa сурт балдa дика я лаш. ДукхагIа дикагIа гIирсаш хьалте деза. Бакъдa хьал тоалхае дерз гIишлоюьяхьа хьокъахь наикалонненаш нага ца бозалахиара. Ингта, пятилетка дин шера кхоачашъерхьолашо хьа ца кхоачаш йисай пхь ззарел совгIа квартира, 14 эзар дешаркхоча лаьрхIа школаш.

Цу цифраш цIенхатта уйла, пхе шера хьалха кхоачашделаш, шерай кестта пятилеткхаш чакхбо ца тIа хьача гIишлоюьераша а ца Iеш, моттигашарча партийни, советски органашa а сене хьада гIулакхашь де деза социальни гIирсаш хьадегла оазал гIара тоадарa. Наха чубаха цIенош, школаш, берий учреждениеш, поликлиникаш, спорти объекташ сихагIа а дукхагIа а хьалхьар партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеш, гIишлоюьерча боахамай кулгалхоша, вай республика хьалхарча организаторски массово-политически балха бахьомттаде хьатта деза.

КПСС ЦК Пленума мехка Лаькхелхарча Советa сесса материални Л. И. Брежнева даьчча къамелa наьхдацрa положенеш выводаши чулоацам лоадиелаш кIоарга дIабовзийтар, белгалдир докладчико — лехтор, декъалдайнтIи, пропагандистий, политинформаторий, агитаторий, культурно - сердалонон учреждениешн, кепайхошa, радио, телевидене эттара доагIарнехи декхар. Уж дешаш хIанз цIи болча коммунистий отчетно-хорхожий собраниеши конференцешки балха юкъаметта латта деза.

Областной партийни активана собрание дакъа лоацнар, республика беррячча къахьегамхой цIерагIа А. В. Власова новкъост Л. И. Брежнева лаьрте даттача Центральни Комитета Политбюро тешaм белар Нохч-ГIалгIайчен коммунистaша, беррагча къахьегамхоша ЦК октябрьски Пленума решенеш, пятилеткен заданеш тоаме хьальхлаьттайче декъа ма доагIара дакъа къахьегама, ленински парте XXVI съезда керда котаоланаш хьа пайдагIоргахьара.

* * *

Дувцаш дешаш пресеш хьайийлар КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретаре И. Н. Семенова.

Города коммунистни беррагача къахьегамхойн Iалашмате йоккха энтузиазм кхоачаш хьелара айдир, аьлар цо, КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленумас СССР Лаькхелхарча Совета IV сесси решенеш. Уж документаш шерца дувцаш ду заводашта, фабрикашта, учреждениешна, организацешма цхьашоаша митингкаш собраниеш. Парте планера декаш урвайтулу коммунистaш, къахьъeeeеча ерригача учреждениеша.

Пятилетка йолалуш города экономике белгала долаш, ду дар? ТIешхьaча боармал промышленни продукци кIезигагIа арадоеалар. Дукха предприятеш тешнаме лоацдар продукци маькхала йоккхара планех. БIарча хьайнцача города аромышленность кхоачашдир хьахьегама оосаpда айира план. Арахецача продукцех дукха дахьа шерчахьахкен Знак болаш 10 процентал кIезига дукхагIа мара яц.

Бррига проблемаш къоастаел хьивнанц тIахаде. Боккъал. дерригa а дова вIаш нийсдича. Пятилетке шерашка городе промышленни продукцин арахецелга 14,9 процент лакхденнa. Укх шера тха промышленность производства дукхалах хьахьерка оосарцене пятилетка кхоачашь йола безача совгIа. Пятилетка продукци къахьегама оосаргe лахдин чатагIа арахийша. Хьокъа дукхагIа хилнай доакъа Знак болаш продукци.

Цу толамаша ба нахь хьнарен хьахьегам, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеш, боахама органий бокха политически кхетамен болх.

Партийни организацеш эшачеш хул планирование пренцнапаш телхаярна, материально-технически IалашоIе хиинахь ца хила йонкхашаха дукхо хьоланаш. Цу проблемаш кхататтаге дегIадаххара тIехьа хила торонаш. Бакъда, город экономически социальни дегIабоалара кIезигагIа ...ааш Iатгахьа тха толл балха тIара кхоачамбоацараш. Сентябре КПСС горкома пленумо дийцар промышленни предприятешт пятилеткан ш тIехья йолча план хаьдан проектехи партийни организацеш декхарех йола болх. Тоххамо хьахьаьдарг, хIанз декхарий боарам тIа доал даре планирование ярен механизм, боахам лелабара методаш тIа дилахьа кхоачашдара дисциплине, тоттоги вIаштIехь не дийнийзг.

Алхха цхь дол дукхача предприятешта пятилетка контрольни цифраш цхьадолча хьонтьаматта кхоачашъа хьа да эзир керттерча бахьан дац. Цунца дакха йиш я наха чубаха цIенош, больница культурни учреждененехьа программа кхоачашъяра подсобни боахамашка продукци, халкъа эша товарах арахецаpа тIехьадесар.

Къамел чакхдоалаш нов. Семенова актива собрание хиинаарта тешам белар города коммуниста Пленума решенешта кхоачашъе дербарь декхар КПСС XXVI съезда дахьа ма доагIара накъадара хилы а тIа йаьржахьлахрах.

* * *

Трибуна тIа ва «Грознефть» НГДУ оператор А. И. Щербинин.

Надтеречни районa къахьегамхошa, аьлар цо, дерригача халкъаца санна йизза а бIарчча а хьалаш парте тIаргача архьарен политика, КПСС ЦК, нов. Л. И. Брежнев керте латтача Центральни Комитета Политбюро практически болх. Парте хIа бокхха боахама жоп уш дахиьла коллектив районе массера а хьахьа юкъенхара «НадтерIагIIа пятилеткана» — ударни фронт! КПСС XXVI съезда дакка ма доагIара кхыьакъна!» яхача денэнагIа болхаьхь аьэ, хIаьта 16 ноябре рапорт делар мехкадаьтта дахкара ша пхе шера план ...

коллектива болх бен Пленумо чIоагIа уйла тIа хIийт мох хьлдоаза доагIаре энергиях Iаланосбьл Цунца дувзадена цхьайтталагIча пятилетке лоарахъе декхараш латт «Горскнефть» НГДУ коллективана хьалхашка а.

Царех кертерадари — мехкадаьтта даккхар лох ца далийтар. Бакъда, из кхочашдерца цхьайола халонаш нийслу. Специалисташта хетачох Орцхойлахь кхача кхочуш мехкадаьтта тоьал запасаш я. Эшаш я шин скважина, бакъда тайп-тайпара бахьанех парна бурув тохара тIехьадаш.

Шоллагга проблема — гIийнга, 900 метр кIоарга болча скважинашта хьахьача моттигаша бурув тохар. Уж болаш дара «Грознефть» объединене мунхайолаш установкаш яц. Уж проблемаш юкъоастаяра кIезигагIа лаьрхIа а торо лургъяр ден-бус итташ тоннаш дукхагIа кхоачаш даккха.

Материалашн ачхен дIадаханта дезаш торонаш а я тха. Из балха хи кхояр, кхьхеташ кIезигагIа дIахийтар, производственни дисциплина чIоагIйар.

Пленума материалаша Iомаеш, аьлар КПСС Шелковской райкома хьалхарча секретар В. Г. Табаршецe, районa къахьегамхоша партени правительственни чIоагIа бахкаш еш советски надха хадданза йоакхо ярах, йолашта тIацц доккхагIола дентараш.

Октябрьски Пленумо бокхха мах бир юртарча къахьегамхой балха. Пятилетка шерашка районе хIал даьккхар 14 процент айденнa, шера юкъера доахнa шуpa кийтахар 31, дулх — 18, тха — 13 процент дукхагIа мара яц.

Октябрьски Пленумо кIоарга белгалдаккхаша kIелиста ведомствой лаьрхIа декхар оттаду хьалхадача, совхозй лаьрхIа декхар оттадар гучадаха, производства керда торонеш лаха а царех пайда эца а.

Тахан эттара хьалха де дар — Iаьна кийча елга чакхдаккхар из толаме дIадахьаре. Цу гIулакха эттара хьалха дина помещенеш еш. Шоай низашца ца де мараш боахамашта, гIишлон материалаш йоацаш. ХIаьта гIишлоюьерча организацеша кхьа коровника 5 шерагара 10 шерагга кхоачаш мара хьалха. Цу хьалкана хала да хьайбай эффективности айе. Из бахьан долаш цхьа партийни чухьан мелле латт да лелахьар — районa керттера отраслa.

Хьайбай продукци яккхар дукхахьа доахъдара тайпаш да. Районе сихха дегIадоала техника хьалхар пайда эша йиш я ши халонаш я. Хьалхам чуэрал ву транспорт, доахъар чуэна техника, запчасташ. Из доал хьа дукхах эхьхйа. кхы а къоастадеш саг ваш. Из бахьан долаш шера йоа шоззч хьохка лоцериа.

Тоьал эффективно пайда эцаш дац кхин дехкхa лаьттах. Бахьан да 80-гIча шерашка хьаьтахь хиш дехкен системаш техника боарам лоха болх.

Деррига а лаьттангара хьадиагIа. ХIаьта «Чеченнгидроводстрой» управлени кулгалхонта на диачид. Из бахьан долаш «Червленский» колхозера 400 гектар лаьтта хил далара система хьалхо 5 шу дьехна. йоккха майдаш сима телха а телха хий ма денаш латт «Коммунзи», «Красный аьхарь» ихкачa колхозашка.

Пленума материалашнa дукха уйла тIахийтай планировани декхараш. Тха районе цу хьакъехь кIезига дац гIалаташ. Царех дукхагIдарахь юрта республикански ведомстве бехкагIа хиинад.

Доклад КПСС Урус-Мартановски райкома хьалхарча секретаре А. Д. Катерми́ров. БелгIадолаш да, аьлар цо, вай кхоачара денах, мехка гаргагIарча хана хургдолча КПСС ЦК октябрьски Пленумо а, новкъостa Л. И. Брежнева, уж къостадарах советски наьха вахара хьал тайша дола дешаш тIа дIадоладар. ХьалхарчагIа мотттиге оттадаь бахача наха кхачан продукташ лоаттар районa уж нахoa я хьахь бахахьа. Цу деххаро бокхха балхa керттера лостам, хIaна алча районa экономика юртбоахама пронаводства я. Районa эттара хьалха кхоачашъярна пачхалкхалена юрта боахама продукци йоххара деррига тахьхьаматта йола пхе шера план.

оргинни уйла тIаерзайир доалаш долча кхоачамбоацарашта. Долаш да уж тха а. КПСС райкомо, кхоачашдарча партийни организацешa хIанз а боахамий кулгалхошка довлийта бесса хьадаршта средстваех минеральни удобренех, техникaх дикача даc санна кхьахьалла пайда эцила. Тха районе йолаш я уж дегIахаро пачхьалкхехьена дикаща хьостам йола капиталъни вложенеш а еш продукции йоахкхаь ла цхьан метте латташ йола совхозаш. Царех я «Урус-Мартановский», «Гехинский», «Труд». Цар доккхий зенаш ду. ЦхьайттагIа пятилетке парте районa деяиIар деаза дардаш тIехьадасар дIадаккхине, хоьлуш кIеани а еш юльтурни хьувхьм хьайбай продуктивность айяра.

Къамел ду «Красный молот» завода директора Г. К. Веденеис, КПСС XXV съезда решенаш кхоачаш еш, аьлар цо, тха коллективо белгала толамаш дахьад. Пятилетка шерашка 1975 шера хиначунца нийсбича производства боарам 134 процент лакхбенна, хIаьта бьтовой тапаьа пхьалеть хезарв тимшбуп мехкадаьттапромысловон оборудованин лоаттабел кхоачамбаи дукхагIа арахийцар. Пятилетка заданеш тIехкхочашьяеш хьайоагIа завод. Алхха ухх шера мехкадаьттапромысловон оборудовани хьарен темпаш 8,6 процент лакхбенна. Заводе дукха хIама ду продукци дикагIа хилийтара.

Цхьабакьда, цунца цхьаьна предприятешта хоанаш, хьалхазчинхоте ценаргийрен агрегаташ, насосаш, фонтанни арматура хьарa укх шера задани. Номенклатура заданеш кхоачашъяра дукхх дешаш хьелсдасбаа Iа да. Станокех пайда эцара а, сменноста коэффициент лоха я. Iалашмате дукха балха ха йоаш.

Мехкадаьтта даккхаран чакхдаккхарап анха хIанз хьачул дукхагIа оборудовани зиилга хов тхона. ЦхьайттагIа пятилетка эффективна йола мехкадаьттапромысловой оборудование дикка дукхагIа арахеца лерхI. ХьатIадоалача шера 1980 шерица нийсдича 114,7 процента кхоачарбе цун боарам. ДукхагIа яра мел хеца продукци къахьегама оосарлe лакхьялла чотагIа хьнергы. Хьалкашка латта дехкараш кхоачашдара партийни комитето, коммунисташa завода коллективо офицарIахьа торонеш бизахараш пайда эцара, керттерча производствени фондех дикагIа пайда эцара, тIадиллара гIулакха кхоачашъяра хIараe бехктохаш лакхбара. Материально-технически Iалашо елга цхьан кога тIа хила деза цо, ухх шера план кхоачашъяра йиш хургъяц аьнна. Из да металлопрокат, чон, хьу формовочни материал, кхьдар вишача боарамагIа да лоаттадар.

Трибуна тIа я Назрановски районна «40 лет Октябре» яхача совхоза доярка С. Я. Дугиева. Тха совхозо хьахьегамхой, аьлар цо, беррига советски нах санна, чIоагIагIа де даш айденна да. Вай Даькенна дегIабадиначa сийлахь - доккхача хIаманe, хьалха еркабал вай парте хьахьале кулгаш дарo айдадул уж.

Чакхйоаллаш латт иттлагIа пятилетка. Ухх пятилетке хьахьегa йолаечой со, коммунист хиннай. Тха дезаде даьхала цар лахьера юмак. Са нана, йиша, со дешар юханоаш лахьера гама. Са нана, йиша, со дежарий механизатораш да. Тха цIагIа, совхоза хIара ухх даьхаш кхоачашъеш хIаьта дика йолаш из таьна бахб мел бинара да. Из да шин керттера лерхIар — механизатори шера декхараш кхоачашъяра. Хьоачарий кхоачашъеш хьахьинар.

Вай рузька хьакул вай къахьегамах. КПСС XXVI съезда хеина яхь и боаржал, совхоза 1 октябрь хьатIаккхочаш пачхалкхалена дукхха шурен йоккхара пхе шера план кхоачашъел. Из толам боахкача шин дакъа юкъедалхьад № 3 йолча тха шурий ферма а.

Бакъда, тха ферме а да пайда эцаза дола кхоачамбоацараш. Цхьайолча дояркаша план, цхьаьраш чурта тIехьахецаш я. ХIаьта IомАе гахна яхь дезаш дац тхо, из цхьув бакелаш я. БIарча хьайнцачa ферма коллективо хьоачарайт бахаш пхе шера задани. Бакъда, дикагIа йола опыт йоаржаелга совхозе кхьааза керда дукхаша. Из бола кхочаза уйла е еза совхоза кулгалхоша хIаьта хьахьа XI-гIа пятилетке керзаче шурий комплексе бола беш бургга тхо.

Вай республика къахьегамхоша, аьлар активан собрани бале къамел даьча нгiаССР Министрий Совета председателан заместитела А. И. Ивановa, ухх шера плян ясь а ца Iеш толаме кхоачашъеш кертерча хьахьа шурий кхоачамаш я. Республика халкъа бoахам чахана белгалдахьанза далaш предприятешта хьолаш еш производстве болча предприятий.

бахача наха гIулакхаш деча предприятеши бахха юкъе хIанза дукха кхоачамбоацараш долга. КПСС ЦК октябрьски Пленумо къахьегамчча гIулакхнашкъ хIанза тIабдахи тара леча хьахьа долонна хи... товара дарда хьахьамотта лахкан еш. Дукха балха яха эффективностaна дуъа яш ...на пайда беча кхоачашъяра хьалхча?

ХетаргIа хьа цхьабакьда кулгалхоша «план - фунт» ...

Партеи правительстве чIоагIа йохкo ю халкъа эша товараш арахецара. Республика бIарча хьанйцача цу даьхе кIезига хIама даьдаш. Дин шера хулгуртуно-бытовойн хоа-нарта эшен товараш арахеца 13,6 процент айдачка. Юкъхагна гIайтаа шина цу ассортимент цхьанбанкъда уж товараш арахецар пятилетка дин шера план 97,5 процент мара кхоачашьена. ДукхаьлагIа дала деза цхьайолча предприятий ведомственни кулгалхоша хьалхь шин ершашта декхараш лелош тесса лелаелга. Уж арахецелга лохьда «Красный молот», «Мединструмент», «Автоспецоборудование» ихача заводаша.

Экономика эффективность проблеме дикагIа а чIахь бузам болаш я. Ухх тIехьарчa шерашка дикагIа лаккхарча категоре аттестаци иигхь 28 процент продукци. Цхьайолла предприятешта заводи продукци во я, из стандарташтен технически хьалашхьа хьежна яц. Цу дакъхе къасста бахш бокха дехаша къахкий кога тIера бу Назрановски трикотажни фабрикаш, моттигерчен кхачанни промышленноста дукха пронашментаи.

Къамел ду Шалински районa комсомола хьалхарча секретаре У. А. Исмаилова.

Парте XXVI съезда яха ма доагIара накъахьа кийчлуш 14 предприятени совхозош, 58 производственни участков звенеш, 4 эзар совгIа дикагIа болча къахьегамхочо тахал хьалхарча кхоачашъяр пятилетка задане. Яхье бахинарашта хьалха лаьтт «Пищемаш» завода, Шалински мехлесхоз, № 920 ПМК, «Шалинский», «Южный», «Автуринский» совхозий коллективаш, кхьерхаш.

Октябрьски Пленумо къамел деш нов. Л. И. Брежнева белгалдаьккхар плана заданеш кхоачашъяра организаторски болх лерттIа вIашIехьбахьара хьулла, денеррчдисципли на, тIахьожам чIоагIа лоаттабе безилга. ТIахьожам лоаттабар тIаийца решенеш кхоачашъяра хьажар дIахо вIаштIехьбоахар, хьостам дола программа а кхина дIалттаж тхона из укоазани. ТIахьожам йолча а вIаш я «КПСС XXV съезда дIадехрашка хьожжа тIахьожама вIаштIехьбоахаре мехкадаьттахьа... хьахьегамхоча КПСС Шалински районa балхах» бола обкома IV пленума соцаш кхоачашдаре балха бахеш дикка бехкарт дахьнад, аьнна. Цунца цхьана анализо хьоахьонх парте райкомо, юкъарча партийни организацешта механизоаш пмкашна ... кхоачашдийхьара опыта хьахьа доалаи деллара...

Парте райкомо шин керттера декхарех цаI лерхI хьахьегама коллективашта инициатива дегIайеллара, керда техника, прогрессивни методаш йоаржаелга, тIадиллача гIулакхах дисциплина хилар.

ДIадахача пхе шера къастадаьл реконструкци ярa, предприятешта боахамашш технически дикагIа кийчдара, къахьегама бьта, къахьегама хьахьалчаш салаIара хьалаш тоадар дешаш. ХIанз партийни организацеша, боахама кулгалхошa кийчду КПСС ЦК октябрьски Пленуми дIадехараши хьежна производственни низлаш дIахо дегIайоалара, юрта дукха продукци дукхагIа яккхара, халкъа эша товараш лосамирш тIедерзадеш гIулакхаш.

Дийцача дешаш йола решени тIайийцар партийни активана дойкъанохоша.

ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕШ

ЛЕНИНСКИ РАЙОН

Грозне КПСС обкома политически дешара ЦIарIа хилар XXVII Ленински районан партийни конференци. Райкома отчетни доклад йир КПСС Ленински райкома хьалхарча секретара П. Н. Громова, ревизионни комиссе отчетни доклад йир комиссе председатела В. В. Толстовас.

Новкъста Громова белгалдаьккхар районан партийни организаце отчетни ханара берригa организационни идеологически болх КПСС XXV съезда, XVI областной, XXI городской, XXVI районан партийни конференцей решенеш кхоачашъяра тIаберзабаь хинна хилар. Парте райкома, юккъьанцарча партийни организацей теркам а юкъметте хиннад производства эффективности балха дикали массе оагIорахьара дегIайоалаяра, къахьегама овсарле лаккхъяра, Iилма - технически прогресс сихъяра, экономе режим чIоагIъяра дешаш.

Цо торо хилийтай парте райкома а юккъьанцарча партийни организацей а къахьегама коллективай дерригa низаш иттлагIча пятилетка планаш ханал хьалха кхоачашъяра тIадерзаде.

«ТIехьабусараш боацаш бе болх» яха ростовчаний почин балха юкъе а йоалаеш парте райкомо отчетни хана декадагIа цкъа продукци хьаяреи из махкала лаккхареи планаш кхоачашъяра анализ еш хиннай хIара предприяте, хIаьта бетта цкъа бюро заседане йийцай промышленноста, транспорта, бахача наха гIулакхаш дара сфера балха итогаш.

Докладчика а пренешка къамаьлаш даьча «Консервплодоовощ» объединене парткома секретара **В. С. Голованенкос**, «Автоспецоборудовани» яхача опытно - экспериментальни завода директора **А. А. Мальсагова** белгалдаьккхар производства эффективность лакхъяра промышленни предприятешка керда техника, технологи, Iилман наькъаца къахьегам вIаштIехьбоаккхилга юкъе доаладарах боккха пайда баьнна хилар. ТIеххьарча шин шера районерча промышленни предприятей балха юкъейоалаьй кердача техникан Iилман наькъаца къахьегам вIаштIехьбаккхарен 260 мероприяти, 34 поточни механизированни лини, 50 керда технологически процесс, кхом беш дIаахийтай бийдал, материалаш, доаторa - энергетически ресурсаш.

Отчетни хана дуккха балхаш даьд районе къахьегамхой вахара хьал тоадеш, царна гIулакхаш делга дикагIа вIаштIехьдоаккхаш. ИйслагIча пятилетке хиннарел дуккха дукхагIа арахец хIанз хальнъа эша товараш, лаккхьонай торговлен общественни кхачани предприятей товарооборот, лакхбеннаб бахача наха бытовой гIулакхаш дара боарам.

Парте райкомо а юккъьанцарча партийни организацеша а отчетни хана дукхагIа теркам баьб наха медицински гIулакх делга тоадара, культуран халкъа дешарен дешай. Комплексни хьисапе идеологически болх а беш юккъьанцарча партийни организацей уйла парте райкомо дукхагIа тIаерзаяь хиннай наха кхетам балара балха эффективность лаккхъяра, къахьегамхой марксистско - ленински мировоззрени йолаш, вахара хьинаре позици йолаш морально - политически гIулакхаш дика долапи хьалкхебара.

Бакъда, докладчика а пренешка къамаьлаш даьча дуккхача ораторашa а белгалдаьккха ма хиллара, района экономика дегIайоалалра кулгалдеш парте районни комитето баьча балха юкъе, идеологически организаторски балха юкъе цхьадола цIенхаштара кхоачамбоацараш а хиннад.

КПСС райкома а юккъьанцарча партийни организацешта а мегадац дерригача предприятешка бе боагIача боарамагIа болх байтилга Iалашде.

ТIеххьарча шин шера цхьайолча предприятеша лохбаьб продукци маьхала лаккхара боарам, каст-каста кIезигьеш планаш хийцай, планаш кхоачашъеча доацараш тIадийтта, законагIа доацаш пачхаьлкхен ахча дIаахийта, кхыча тайпара плановни финансовни дисциплина телхаль моттигаш я, лерттIа тIахьожам лоаттабаьбац кхом а беш ресурсаш дIаахийтара дешашта, царех бизза пайда эцилга кулгалхошкара лерттIа хьадийхадац. Дукха кхоачамбоацараш да гIишлон организацей, транспортен бувзамен предприятей балха юкъе. Райoн тоаеш, хозъеш даш дола балхаш эсала лел, советски торговле бокъонаш телхаеш моттигаш дукха я. Иштта дукха кхоачамбоацараш да бахача наха медицински, бытовой гIулакхаш дара даькъе а. Районе уж дерригa кхоачамбоацараш хилар дукхагIча даькъе дашха доагIа къахьегамхошта коммунистически кхетам луш парте райкомой юккъьанцарча партийни организацеш беш бола болх эсала хиларца.

Иштта, «Красный молот» яхача завода электросварщик, Нохч - ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета депутата, Ленински комсомола преме лауреата **С. Умалатовас**, райисполкома председатела **О. М. Петренкос** халкъа депутаташа, предприятешка а нах бахача моттигашка а вIашагIъехкача депутатий группаша беш бола болх белгал а боаккхаш делегатий теркам тIабахийтар Советашка хержача коммунистий хьинар дIахо айде дезаш хилара.

— Дика гIулакх да коммунистий - депутатий собранеш елга, — аьлар Умалатова Саржас, — цига болх бе Iомалу, опыт дIа - юха эц. хIаьта из гIулакх дIахо дахьа деза, цу тайпара собранеш каст-каста йича царех пайда баргба.

Соахка сентябрь бетта ший пятилетка кхоачаш а ль укх шера доккхий толамаш даьхача ший бригадах дийцар «Родина» яхача совхоза бригадира **Т. Исуповас**, «Чечингушвейбыт» яхача объединене коллективо доаха толамаш, цун балха юкъе дола кхоачамбоацараш, уж дIадахара наькъаш белгалдаьхар къамаьл даьча объединене парторгaнизаце секретара **Т. С. Насухановас.**

Конференце къамаьлаш даьча дуккхача ораторашa къаьстта чIоагIа теркам тIабахийта дийцар вай вахаре хIара денна ниййслуш дола кхоачамбоацараш: общественни транспорто во болх беш хилар, къахьегама дисциплина, лоха хилар, общественни порядок телхаеш хилар кхыдараш.

Конференце балха юкъе дакъа а лаьцар къамаьл а дир КПСС Нохч - ГIалгIай обкома бюро члена, парте Грозненски горкома хьалхарча секретара **Н. И. Семенова.**

Дийцача дешах бола соцам тIаийцар конференце.

Конференце хержар парте райкома керда состав, XXII Грозненски городской XVII Нохч - ГIалгIай обкомен партийни конференцешка бахийта делегаташ.

* * *

Парте райкома хьалхара организационни пленум хилар. КПСС Ленински райкома хьалхарча секретаралла хержар П. Н. Громов, шоллагIча секретаралла — М. Э. [illegible] — М. Н. Сальникова.

С. КОТИЕВ.

МАЛГОБЕКСКИ РАЙОН

МагIалбикерча «Октябрь» яхача культура Двореце хилар XXVII городской партийни конференци. Горкома отчетах йола доклад яьча КПСС МагIалбика горкома хьалхарча секретара П. А. Бусева белгалдаьккхар, парте горкома, юккъьанцарча партийни организацей берригa болх КПСС XXV съезда решенеш, цул тIехьагIарча парте Центральни Комитета Пленумий соцамаш, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела нов. Л. И. Брежнева хьехамаш вахаре чакхдахара тIаберзабаь хинналга, из бахьан долаш районерча къахьегамхоша лоархIаме къахьегама толамаш даьхалга.

Ханал хьалха, цхьоалагIча ноябре кхоачашдаьд МагIалбикерча промышленни предприятеша продукци маьхалъаккхара иттлагIча пятилетка декхараш. Планал совгIа Даьхенна еннай 2,8 миллион сома продукци. Цхьадола толамаш даьхад районе юртбоахам лелабеча а.

Докладчика а конференце къамаьлаш даьча делегаташа а белгал ма даккхара, геттара дукха да района боахам дегIабоалабеча кхоачашде вIаштIехьа ца доалаш дисараш. Районе промышленни продукци арахецара боарам лахбала безаш хиннача, белгтала лохбеннаб укх тIехьарча шерашка. Эггара хьалха мехкдаьтта даккхара боарам лохбаларца дуззадения да из. ХIаьта иштта, конференце ийса белгалдаьккхина хиллара КПСС горкома, цун бюро, отделий, юккъьанцарча партийни организацей балха тIа цIенхаштта кхоачамбоацараш хиларца, йолаш йолча торонех бизза пайда эцара боагIача тайпара къахьегамхой оарцагIбаха вIаштIехьа ца даларца дашха деза из.

МагIалбика хьалхашка латта декхараш кхоачашдеча эггара хьалхарча, эггара бехктонхамерча юкьига тIа латт городера бурувдеттераш. ХIаьта цар шерагара шерага кхоачашдац мехкдаьтта лохаш бурув тохара декхараш. Дукха кхоачамбоацараш да туха кIалхарча юра тIоанашкара мехкдаьтта гучадаккхара кIоарга бурувтохача.

Шоай коллективаша иттлагIча пятилетка декхараш кхоачашдара тIехьа лоаттабеча къовсаме даьха толамаш белгалдахарца цхьана цу кхоачамбоацараштa уйла тIайохийташ, сихагIа уж дIадехара де дезараш белгалдоахаш дар делегаташа УБР бурув тохачун гIонча, СССР Лаккхехьарча Совета депутата А. С. Арсамакова, «Малгобекнефть» НГДУ начальника Н. А. Орехова, УБР парткома секретара А. Х. Чилиева, капитально а лаьтта кIалхара а скважинаш тоаеча цеха мастера П. Н. Пащенкос конференце даь къамаьлаш.

ЦIенхаштта кхоачамбоацараш да районе гIишлош хьалъеча организацей балха тIа. Белгалдаьккхача кхоачам болаш да иттлагIча пятилетка шерашка лаьрхIа хиннарех цхьа миллиони 820 эзари сома мах бола гIишлош хьал ца еш йисалга. Къаьстта эсала лел районе нах чубаха цIенош, социально-культурни гIишлош хьалъелга. Дукха кхоачамбоацараш да транспортни, торговле, быта, бувзама, коммунальни организацей балха тIа. Конференце къамаьлаш даьча дуккхача делегаташа дийцар цу кхоачамбоацарех.

Партийни конференце белгал ма даккхара, къаьстта во латт иттлагIча пятилетка декхараш кхоачашделга МагIалбикерча юртбоахаме. БIарчча хьанийцача района кхоачашъяц пачхаьлкхенга шура, дулх, генараш, комсаш йоккхара пятилетка планаш. Цхьадолча боахамаша кхоачашдаьдац керттера дола ялат доккхара декхараш а. Масала, пачхаьлкхенна дIадала дезаш хинначох 1500 тонн ялат дIа ца луш йисай «Малгобекский» совхоз, хIаьта шин эзар тонн декхар дIадисад «Советский» совхоза.

Кхы я воргIа да кхаштаккара чуэца хьувкъам, хьайбаш леладара хьоккамаш шерагара шерага лоххуш хилар. Пятилетка йолалуш хинначул дикка лохагIа да районе доахан леладеча дукхагIйолча фермашка маша, иштта лохбеннаб дуккхача боахамашка ка болча ялатий, хьажкIий, генарий, кхыйолча культурай хьувкъам а.

Керттерча даькъе кхаш хьайбаш леладара культура лоха хилар, техникаях удобренеех бизза пайда ца эцар, механизаце боарам лоха хилар, хьалха латтарий опыт лерттIа йоаржа ца яр бахьан долаш да юрта боахам лелабара гIулакхаш иштта во латтилга.

Юрта боахам лелабеча балхара кхоачамбоацараш гучадоахаш, уж дIадахара наькъаш белгалдоахаш дар «Кавказ» совхоза хьаккарч лелаеш йолча Р. А. Губиевас, «Ингушский» совхоза мехотряда начальника С. П. Корнгова, «Луч» совхоза вокккхагIволча жаIуно С. И. Далиева, ГI. Ахриева совхоза директора С. А. Бухадиева, кхыбараша конференце даь къамаьлаш.

КхоалагIа шу да района пачхьалкхенна комсаш дIаялара план йола. Царех цхьанна а шера районерча цхьанна а совхозо кхоачашъяьлц комсаш кхеяра план. Волхлой кхоачам бац яхаш, хиннахьа эша Iунал ца деш, йовш латт дуккха пачхаьлкхен рузкъа дIадохийташ дIасгIа комсаш. Цу хьакъехьа цIенхаштта критика йир делегаташа горкома, цун отделашта, «Чеченингушвино» объединенена.

— **Хувца еза парте горкома болхлой балха стиль**, — аьлар «Малгобекский» совхоза партбюро секретара Т. Х. **Темирхановас**, — Ха тIехьаьнначул тIехьагIа ца деш дисараш дIаяздe а ца ухаш, хиннахьа эша новкъостал дергдолаш каст - каста наха балхаш деча моттигашка боагIаш хилча бакъахьа бар горкома болхлой. КIезигагIа еш хилча бакъахьа яр совхозий кулгалхой, специалисташ балхаш тIера боахаш йола тайп - тайпара совещанеш а.

Конференце делегаташа 20-ча юкъерча школа директор йолча С. Зосима, ВЛКСМ горкома хьалхарча секретара ГI. Бокова белгалдаьккхар юртара боахам лелабеча а промышленни предприятешка а болхлой ца тоъача хьалашка, дешархошта къахьегама кхетам баларе, царна болхлой говзалаш Iомаяра дешашта базови предприятеша геттара кIезига йоахко еш хилар, партийни организацеша, предприятей, совхозий кулгалхоша цу гIулакха дукхагIа уйла е езилта.

Иштта конференце дийцар къахьегамхошта идейно - политически кхетам балара болх белгтала тоабе безаш хиларах, белгалдаьхар цу хьакъехьа де дезараш.

Конференце балха дакъа а лаьцар, къамаьл а дир КПСС Нохч - ГIалгIай обкома бюро члена, Нохч - ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова.

Городской партийни организаце берригача балха тIара къоачамбоацараш дIадахара, КПСС ЦК октябрьски Пленума, СССР Лаккхехьарча Совета сессе белгалдаьха декхараш дизза кхоачашдара, кердача къахьегама толамашца КПСС XXVI съезда накъабахара де дезараш белгалдоахаш соцам тIаийцар конференце.

Конференце хержар керда горком, ревизионни комисси, XVII областной партийни конференце делегаташ.

Керда хержача горкома хьалхарча заседане КПСС МагIалбика горкома хьалхарча секретаралла хержар П. А. Бусев, шоллагIча секретаралла — С. А. Далаков, секретаралла — Т. З. Албогачиева.

А. ХАРСИЕВ.
«Сердало» газета соб. корр.

Тахан — Советски Калмыкеи Удмуртеи 60 шу дуз

Калмыке

Пачхаьа Россе эггара тIехьайнса хиннарех йолча районе — Калмыке Советски Iаьдал латтача шерашка Iалаьмате доккхий хувцамаш хиннад. Советски Калмыки дегIаяра истори, цунна нарагIдаьнна толамаш — из ленински къамий политика котъялар тешшаме хьахьонхаш дола хIама да.

Тахан республика юртбоахама производство, машиностроительни, яйга, кхачан промышленность дегIаяра лаххача боарам тIа льнай.

ИттлагIча пятилетке, ийслагIчуница ниййсдича юкъера лаьрхIача хIара шера йоккхаш йола юртбоахама продукци 13,4 процент тIаккхийттай. ДукхагIа а дикагIа а я промышленни предприятеша арахецаш йола изделеш.

ДIалхача хана тIехьадиса, цIендаь дIадовлача кхача мегаш хинна калмыке халкъ хIанз школай йоккха сеть йолаш, юкъерча дешара заведенеш, университет йолаш да, биззача боарамагIа медицински гIулакх ду бахача наха.

Республика байракха тIа — Ленина, Октябрь Революце, Халкъа доттагIала орденаш я. Калмыке къахьегамхой шоай юбилейна накъабаьхкаб къахьегама кордача толамашца, баха ма боагIара накъа-болх КПСС XXVI съезда.

СУРТАШ ТIА: 1. Калмыцкий АССР столицера Элистера В. И. Ленина цIерагIа майда.

2. Республика 60 шу дуза-ча денга санъердаме а тайп-тайпара а программа ниййчъяьй Городовиковски районни культура ЦIен самодеятельни артисташа. Творчески коллектив — къахьегамхой самодеятельни художественни творчества I ЕрригроссиЙски фестивала дипломант я.

К. ТАРУСОВА сурташ.

ТАСС фотохроника.

Удмурте

Пачхаьа Россе хана тIехьайнса хинна Удмурте Советски Iаьдал латтача шерашка йоккха промышленни район хинна дIаяттай. Республике арахецаш йола легковой автомобилаш, цаьхат ду оборудовани, токарни станокаш, тIехдика болат — чIоагIа къердаш да. ТIеххьарча итт шера чIоагIа сиха дегIадоагIа промышленноста керда даькъа — мехкдаьтта доаккхилга. Удмурте индустре хIанз цхьан балха дийнахьа арахеца промышленни продукци революци яьалехьа бIаьрччана шера хецаш хиннатул диъазза совгIа дукхагIа я.

1917 шера 18 процент гаргта бола нах мара хиннабац цига дешен яден ховш. Тахан Удмурте — берригаш а дийша бола республика я. Цун городашкен юрташкен болх беш я 900 совгIа юкъерча дешара школаш. 27 юкъера дешара заведени, 5 вуз.

Удмурте дуккха клубаш, библиотекаш, пачхаьалкхен а халкъа а театраш да. Бахача наха медицински гIулакх ду 4680 лоро, юкъерча медицински персонала 16 эзар совгIа болча болхлоша.

Партийни советски органаш тIатеIIа чакхйоахаш я КПСС белгалъяь Нечерноземни зоне юрта боахам дегIабоалабара программа. ХIара шера дуккха ахча дIаухийт юрта материально - технически база чIоагIъяра, хьайбай боахам дегIабоалабара.

КПСС XXVI съезда сийна йоаржаьча социалистически лаьа байракха кIала латташ накъа сиай Удмурти ший юбилейна.

«Ижмаш» — мехка йоккхагIъярех производственни объединени я. Автомобилаш, мотоциклаш, металл тедаш йола станокаш, электрохерхаш — иштта я йиза йоаца цо арахецача продукце список.

СУРТАШ ТIА: 1. Автозавода сборочни цех. ХIара цаIи ахи минота цун конвейера тIара арайоал автомашина.

2. Биологически Iилмай доктор профессор В. В. Туганаев — Удмуртски пачхьалкхен университете лоархIаш варех Iилманхо ва. Цун Iилман балхаш Волжско - Камски мехкарча баьцовгIай ресурсаш Iомаярца дувзадена да.

Е. ЗАГУЛЯЕВА сурташ.

ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

МАШАРА ВЛИЯНИ ЕШ ЙОЛА ФАКТОР

Советски Союзи Эфиопии дIахо йодача хана а тIема кхерам айбалара духьала, къовсаме дола дешаш машара наькъаца къоастадара тIехьа хьинаре къовсам лоаттабе лерхIаш хилар бакъдеш хIама хилар. Москве хинна советско-эфиопски переговораши Кремле Л. И. Брежневен Менгисту Хайле Мариамен даь къамаьлаши. Доазол арахьарча дукхагIйолча обозревателаша белгалдоак цу къамаьлий машарен конструктивнии чулоацам империалистически гегемонистски низаша дунен халкъашта юкъера хьал толхаде, кхохкам кIаьдбелга дохаде гIерташ. къамийн социальни кортамукъал бахьан долаш халкъаша лоаттабеча нийсача къовсама духьале е гIерташ леладеча гIулакхашта тара хIама довшаш хилар.

Хувцалуш долча, сатийна хилара хIанз а гаьна долча дунен тIа США-и НАТО гIоллара цул союзникаши къайлаккухьаш бац дегIайоагIача пачхаьалкхений Iалама рузкъашта шоаш тIаккхувш хилар. Московски переговорашка белгалдаь ма хиллара, цар хьаду кхохкама керда кхуврчаш, гуччахьа лелаю гIожача Iотиъамеи шантажеи авантюристически политика, чIоагIду тIема кийчо елга. Малхбузехьарча державаша шоаш кхета а деш дунен халкъашта юкъера гIулакхаш негаде а царна авантюризм юкъе йолла а гIерт, массе тайпара прогрессивни режимашта дестабилизаци е, къонача пачхаьалкхений экономически шоай лоIаме хилара болама духьале е гIерт.

Цу тайпарча авантюристически гIулакхашна хьежача советско-эфиопски бувзамаша хьахьокх уж дунен халкъашта юкъера отношенеш керда-ча тайпара ерзар долга, дунен халкъашта юкъе цхьана гIулакхаш леладар берийате хIама долга. «Советски Союзан Эфиопенен юкъера доттагIала отношенеш машара влияни еш йола фактор санна я хIанз, — аьнна да Л. И. Брежнева, — уж дика гIулакх деш я вай халкъий хьашташтa».

ДегIайоагIача пачхьалкхенаша [illegible] СССР-цеи социалистически содружества мехкашцеи чIоагIа союз лелаяра тIаберзабаь ник». советско-эфиопски цхьана гIулакхаш леладара опыто хьакьокхаш ма хиллара, цар политически шоай лоIаме хилара консолидаци е а экономически кортамукъа хулийтилга чакхдаккха а новкъостал деш ба. «СССР, — аьннад Менгисту Хайле Мариама, — эггара чIоагIагIа низ бола союзник а дерригача дунен тIа империализманеи колониализманеи духьала, халкъий паргIатонеи уж тоадаларан тIехьа лоаттабеча къовсама кIийле хинна дIаэттай». Цуница дувзаденна доазол арахьарча непайоазоно белгалдоакх, алхха нийсхон, бакъахьа хилара паргIатон принципий база тIа, моллагIа а цхьаннена пайдана хургдола, къаьстта бокъонаши совленаши хургйола гIулакхаш ца леладеш юхадовлара ларда тIа машари барти Iалашбе Африкански Рога районе меттел Африке а дерригача дунен тIа а вIаштIехьдаргхилар.

ЦХЬАНА ГIУЛАКХАШ ЛЕЛАДАР — ТОЛАМГА БОДА НИКЪ

Социалистически содружества мехкаш лоархIамеча доазонга кхоачаш латт. Чакхдаларга кхоачаш латт социализма дунен система массе оагIорахьара дIахо дегIайоалаяра боккха лоархIам болаш йола социально-экономически дегIаахара аргIанара пхи шу. 1976 — 1980 шерашка болх бе йолаллийтай бIаьш керда индустриальни объекташ, дикка чIоагIъеннай содружества материально-технически база. Статистически даннеша тешал деш ма хиллара тIеххьарча итт шера ВIашк Экономически гIо дара Совета членаш долча мехкий къаман доход 62 процент лаккхъеннай, промышленни производство — 78 процент. Цу даькъе боккха лоархIам болаш да вIашия пайдане долаш цхьана леладу гIулакхаш — вежарашка йолча коммунистически болхлой партеи планаш толаме кхоачашъяра йола тешаме инструмент.

ВIашни пайдана долаш айхха леладеча гIулакхех дикка хоалуш пайда ца боалаш йола экономика сфера лаха хала да. Ераш да алхха цхьадола масалаш-социалистически экономически интеграце символаш: социализма тайп-тайпарча мехкашка дуккха узлаши агрегаташи хьа а еш арахецаш йола советски «Жигули» яха машинаш, Софияна юххе СССР-о новкъостал а деш хьалъяь йола Кремиковски металлургически комбинат, вежарашка долча дуккхача мехкаша дакъа а лоацаш Пакше хьалъеш латта Венгре эггара хьалхара атомни электростанци, СЭВ дунен халкъашта юкъерча инвестиционни банка средствах модернизаци еш латт Капршиввница яхача чехословацки городера «Татра» яха автозавод.

Вежарашка долча мехкаша цхьана леладу гIулакхаш къаьстта чIоагIа лоархIам болаш да хIанз аргIанарча пятилеткай планаш кийчъелга чакхдоалаш латтача хана. Цар новкъостал ду социалистически пачхаьалкхенашта экономика лоархIамегIа йолча участкашка низаши средстваши вIашагIтохара. дерригача цхьана леладеча гIулакхаштен хIара къаьсткъаьстача мехкан хьашт долчча эггара боккхагIа лоархIам бола актуальни проблемаш кхоачашъяра болх чакхбоаккхача низаш вIашагIтохара.

Из цIаьхха а хьахьенкхар Москве хиннача аргIанарча СЭВ исполнительни комитета сессе. Цига итогаш йир дунен халкъашта юкъерча производствана кооперированни специализаци елга кIоаргдеш беш болча балха, цхьана гIулакхаш леладара дукхача хана лаьрхIа йолча целевой программех хьадоагIаш дола лехкараш эффективни кхоачашдара де дезараш белгалдаьд. Цар керттера де лерхIар — общественни производствана массе оагIорахьара интенсификаци елга, Iилма-технически прогресс сихъелга, доал дара боарам лакхбелга.

Дунен халкъашта - юкъера къахьегам социалистически хьисапе бекъалга эргаданкха тоадари кIоаргдари. СЭВ доазонашка социалистически экономически интеграци яр — социалистически пачхаьалкхенаш социально-экономически дегIайоалаеча кердача толамашка бода тешаме никъ.

ФИНИШАГА КХОАЧАШ ЛАТТ

США-ра хоржамий кампани кульминационни боарам тIа кхаьчай. 28 октябре сайрийна городе Кливленде (Огайо штате) КIайча цIагIара гIанд къувсаш волча керттерча шин сага — республиканца Р. Рейганан демократически парте винал волча хIанзарча президента Дж. Картеран юкъе хиннача «теледебаташа» итогаш йир укх шера февраль бетта дIайолаенна хиннача хоржамашта хьалхарча марафона.

«Президентага кхача гIертара» финал хургьа 4 ноябре. Политически обозревателашта хетачох США аргIанара президент хоржар белгалдаргда эггара чIоагIагIа гIулакхах американций дог эккхарца. ТIеххьара даьчи лоархIамаша хьахьоккхачох хоржамий урнашка ца боагIаш бусаргба ахал дукхагIа бола харжархой.

ТIеххьарча деношка общественноста фу хет ха гIерташ даьча хаттараша тешал ду Дж. Картерен Р. Рейганен аьттув дукхагIен кIезигагIен боацаш цхьатарра ба. Цу хьалашка КIайча цIен хIанзарча кулгалхочо дикка хийцай ший хьалхагIа хинна позици, дукхагIа дувц тIемеи машареи хьакъехьара дешаш. ДукхагIболча американцаша боарам боацаш дукха герз Iоадара никъ харцахьа лоархIаш хилар ца лаьрхIача валац из. ОСВ-2 хьакъехьарча Договора ратификаци елга тIехьатийттар ший администраци хилар дицдалача санна президента Картера хIанз йоах: «Эггара чIоагIагIча тайпара цу документа ратификаци е гIерташ хургда тхо. Сона хетачох цхьаккха шеко йоацаш да стратегически герзашта доазув оттадара процесс шен ОСВ-2 хьакъехьара Договори тха мехка эггара чIоагIагIа хьашт долаш хIама да».

Ший оагIонгахьара Р. Рейгана тIеххьарча шерашка американски экономика дикка телхалга хьалха а доахаш демократий администраци бехке ю цар «мохк хIалакбаьб», яхаш. Цо яхачох, Дж. Картера КIайча цIагIа яьккха ха — из «экономика» сеца лаьтта, балхазал, инфляци йолаш, нах норзагIбаьнна болаш хинна» шераш да. Цу хана Рейгана цифраши факташи йоалаю: Картера дош деннадар инфляци 4 процентага кхоачаеш кIезигьергья аьнна, бакъда из хIанз шолхача цифрашца лоархIаш я: мехка потребительски маьхаш 42,3 процент тIаккхийттад: хьабе болх боацарий эсхар 8 миллион гаргга саг чувоагIаш да.

Бакъда, хоржамашта хьалхара къовсамаш долча хана цхьанне шоллагIвар бехке веш мел леладаьча гIулакхашта къайла доьалац цу шинне юкъара гIулакх. Эггара хьалха тIема - промышленни комплекса хьашташ кхоачаде лерхIаш болча Картера а Рейгана а дага доаллар да США тIема низаш дIахо совдоахилга, из доацаш а мехка исторечухь эггара лаккхерча боарамга кхаьча дола тIема кийчонга дIаухийта ахча дукхагIа хулийтилга. Из да 4 ноябре хулача президентски хоржамашка дакъа лаца раьза боацача, буржуазни Америка шинна кандидатах шоаш ца тешилга дIахайта лерхIача миллионаш болча американцашта новкъа дар.

В. КОРОЧАНЦЕВ,
А. ЯКОВЛЕВ,
В. БАЙДАШИН.
(ТАСС).

УКРАИНСКИ ССР. Республике синха дегIайоагIа лоьрийн берийн унахцIено лоряра служба. Алхха укх карарча пятилеткагIа Виннице, Днепропетровске, Кременчуге, Херсоне, Запорожье, Ровно, Краматорске, Черкасашна болх бе йолалийтай йоккхий дукха профилаш йола медицински учреждениеш.

КПСС XXV съезда решенешка белгальъ ма хиллара халкъа унахцIено лоръелга дIахо дегIадовладара программа кхоачашъеш хилар хьахьокхаш хIама да педиатре, акушерства, гинекологе Киевски Iилма-тохнама института база тIа наьнек берен унахцIено лоряра Республикански центр вIашагIйоллар.

Мехка эттара йоккхагIъярех йола тохкамийн дарбайн комплекс хьалъьй Киеверча Шевченковски районе.

Институте болх беш я дика кийчъъь республикански берий поликлиника, кхалнехен медико-генетически консультацеш. Диаза медицински новкъостал ду укхаза хIара шера 100 эзар гергга долча берен кхалсагаI, стационаре дарба ду — 12 эзар совгIа саго. Института 1150 болхлошта юкъе 18 доктори 65 Iилмай кандидати ва.

Центра еррига комплекс хьал а я кийчъьй республике коммунистически субботникаш деш даьккхача ахчах.

СУРТА ТIА: наьнек берен унахцIено лорявра Республикански центра корпусаш.

А. ПОДДУБНЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

ТIехьадисача гIулаккхашца — къовсам!

УРДУВ—ШИРАЧА ЗАМАХ ЮХЕДИСА ЗУЛАМ

Къьнара уйлаш, оамалаш, къаденна Iаьдалаш, традицеш шишегIа, уж хьахийта йола социально - экономически отношенеш хувцаенналр аьнна, дIайоалаш яц. Уж делаераш хьалда нах ба, пар белгаларча гIулакхашка гучаяьлаш я. Царех эгара чIоагIагIа вайнаха юкъе денача ширдаьнача цхьан гIулакхах урдох лаьца хургда хIана вай деш дола къамаьл.

Урдув телга родови строй тоаеннача замалахьа экономически факторий ларда тIе хьахиннад.

Вай хенага а кхаьча хьайоагIаш йола урдув теларе форма — йоIага догдоахача вIамигача саго йиIий даьшта урдувна лаьрхIа ахча телга — ширача замах дисача эггара зуламегIа долча гIуланцех цаI.

Урдув нийса лоархIачар йоах, хIанзара урдув, хIаман мах бега хана луш бола нараловцам а боадаш, дезала материальни лард я, хIана аьлча, йоах цар, цунна мет тел массе тайпара хIамаш а совгIатащ а долаш зIамигача сага цIагIа юха чудоагIа из. ХIаьта а урдох реакциони чулоацам «модернизированни» ба урдув ше кхы дикагIа хинадац. ДIахо урдох хулаш долчо хувцац кхалиаьха сий доадеш уж доастама боахаши дола цун маIан. Цкъа-дале, бахача наьха материальни хьал-торо лаккъхларга хьежжа IотIадетталуш долча урдох ахчо саг йоалае гIерташ вола вIамига саг лекхарийла ву цу гIулакха ондо ахча вIашагIтоха. Йохкаш-эцаш йолча хIаман хьисапе хул саг йоалаяр. Кхыметтел луш дола урдув ца лаьрхIача а, гIалгIай саг яр. Йийхача дезаза хьоалчагIа деча дента кхачалца. Iалаьмате дукха ахча доаде дезаш хул.

Иштта дукха ахча дов а деш саг йоалаяр бокъха муьльа хиле тIабуж зIамигача сага даьшта а керда хьахиннача дезала а. ХIаьта из бахьан долаш къонача дезале унахцIена доаца хьал отт, ца этача ца а доалаш.

ШоалагIа-дале, вай обществерча мерк сесаги а хиннa дIаотташ болча кердача дезала юкъера отношенеш материальни лоархIамца дуьаьденна хIама долаш хила йиш яц.

ХIаьта а, хIанз а тIехьа ба вайна урдув доккхагIа, совгIаташ деагIа, хьоалчагIий кечам бIаьхегIа ме хул, йиIийн цуй даьйн сий доккхагIа хул аьнна хеташ бола мехкарийн цар даьи. Урдув къоебалдерашта юкъе ба хургдолча маран сесаган цо бокъха бехитокхам тIабожабу аьнна хеташ бола нах а. хIана аьлча йоах цар, цо кердa дезал вIашагIбаргбоаца бу. Маьрагахьарчен сесагахьартен гаргарча наьха юкъ моттиг чIоегIъю.

ДIахордар гуш боадача цу тайпарча наьха тIехьабисача санхетамо юкъера дIадалийтац из сакна дола зуламе гIулакхаш.

Урдув юкъера дIа ца даларе бехке ба цу гIулакха шин дакъа а дaь бокъа хегаргболаш бола мехкарий шоаш а. Царех цхьабарашта кIоаигал хет урдув а доацаш маьре яхар. «Кхы со фу даь я, воккарел эшашагIа я со, сох хIана лац урдув? ТIаккха наха фу аргда? Хургболча маьрцIаьшта фу хетаргда сох, нагахьа сашна эа айса се йийнча? «Фу хетаргда. «фу аргда» яха уж дешаш да ширача замах юхедиса из эггара зуламегIа дола тIулакх катирхошта юкъера дIа ши далийтар духьа эттa латтараш.

Цул совгIа, алхха материальни хьашташ мара доацаш бола мехкарий а болаш ба. царна юкъе лаккхера дешар дийша баьннараш а. Из дика хьахьокх къонача кхалсагаца — хьехархочунца хиннача къамаьло.

— ГIад а яха рьъза хIана хилар хьо хьайх урдув деккхийта?

— ЦIен че тоае а дикагIа тIадухха а безам ба са.

— Урдохи?

— Урдох хIева дац из?

— Цхьене даха хейшача Iалашде йиш йолаш дац яа деррига а?

— Из диталахь сона. Гаьнара эурма я.

ХIанз дувцачох, маьре яхачул тIехьагIа керттера лоархIар материальни фактор я. ХIаьта уж безача маьхa хIамаш саг йоалаяьча зIамигача саго мишта даьккхача ахчах нийю вайна дика ма хоь. Укх тайпара цхьа факт йоалаергья вай. Вуза студент вола хава Нохч-ГIалгIай пачча хьалкхен университета студенткаца Аьсетеца хьоашал текар Мухьидлина. Йоiе зIамига саги шоайла дезаденнад, тIаккха вуз чаккхьъккха ма баьллиге а дезал а хиннa вIашагIкхета лаьрхIар цар. Цхьабакъда, цу гIулакха ахча эшар 4 эзар сомал кIезигагIа доацаш. Кхетадеш ха дий. хIанза мара бола бе волаваланзa волча къонача специалистага изал ахча хургдоацилга. ХIаьта из Iоадарга хьежаш вагIаш шераш даха дезар. Иштта моттиг кийсъелча фу дергда? Мухьиддина гаргара нах оардагIа баьннаб цу гIулакха. Массехк гаргарча саго юхалург ахча деннад укх «мискапа» цунга урдув дIадалийтар духьа. Шин из иштта вIаштIехьдаларах гIад а ваха Мухьиддина саг йоалаьй. ТIаккха деккхар а мичад дIадалапза даргдолаш-м. Юхалург даьккхача ахча саг йоалаьчул тIехьагIа дIанхад шераш, берaш а хинпад. хIаьта а декхарах мукъабовла низ кхоачаш хиннабац къоначе дезала. Иштта моттиг нийсъелча, але йиш йий урдох кердача дезала материальни лард хилай, е йиIий сий айду?

Дезал вIашагIа ца балийтара новкъостал ду урдос ахча дешах лаьца аьлча, бокъонца баьъ долаш да, алхха материальни торо лоархIаш даь маьред чIогIа хила йиш йоацилга. праз долаш хIаьта а. ХIанзарча замалахьа марен сесаган юкъерча гIулакхашта ларде хила еза, эггара хьалхе, вIаши юкъера духовни, нравственни, эмоциональни гаргало. Вай обществе саг яр-лахар моральни наьъеца хила деза. Эмоциональни юкъмоттиг хилча, адамий Iаьдалагiа дIадолалу дезалера гIулакхаш. Сага эттара безагIча маьха вар массаза а хила а хиннав хурe а яа вож саг. Цудухьа цхьатаррарча маьха долен цхьатарре бокъонаш йолен духовни гIулакхаш да наха тIатеIIа лехараш.

Урдох «модернизированни» форма хувцаденнача хьалаштца вай мел таръе гIертарах шийн чулоацам хувцац цо, хьалхагIа а санна бокъонца адамий шоайла хила безаш бола безам толхабу, сага сий IотоIаду. вай общества законашта духьале ю.

Укх карарча шера республика халкъа судошка дийцадац урдуи даларахи эдарахи дола дош. хIаьта, хьалха дIадахача шерашка из тайпа моттиган хинна йолга вайна кепайоалон ХIара хоьш да. Бакъда, цунца со аьла ялал из зулам вайна юкъера дIадаьнвад аьнна. Урдув теларашн дIайидераша хIанз а кIезига бец.

Из иштта дале а гIулакх бокъалтахьа доалаш хилара тешал деш дола дика масалаш а васт - кастагIа гуча дулла доладеннад вайна юкъе. Ахчен хIамаши юкъе йоацаш хьахулача кердача дезалий даьй-нoaнoй наха юкъе дика бовзаш а сий деш а ба. Царца нийсбала хьайна безе беррагаш а.

М. ЦИЦКИЕВА,
Нохч-ГIалгIай историе, социологе, филологе института Iилман болхло.

Общество коммунистически а иь дIаоттаеда айхха дувзаденна да кердача сага кхетам баларца. Вай партен правительствам долла хIача ду хIара дешархочо образовани кхетами эцара, массе а оагIорахьара дегIаахара мел эша эггара дикагIдола хьалаш хьахилийтара. 1980—1981 шерашкара дешара керда шу дIадоладелар КПСС XXVI съезда кийчо еш хиларда дувзаденна массанахьа а наьха политически хьинар айденнача хана.

Съезда хьалхарча хина пионерий Назранерча ЦIен педагогически коллективо цаьй деккхарий кIоаргагIа уйза ю, шийна карагIдаьннчунга критически хьож, цу съезда яха ма йоагIара накъьалхара де дезарий терко ю.

Пионерий ЦIен эггара тIехйола йоахо я кружокашкара занятеш дика хилийтар, цар идейни лостам. Цу хьакъехьа дукха хIамаш да педагогах уйша, массаза а вай хьнарча Iилма боараме хургйолаш цун эрудиц хилар.

БЕРРИГА НИЗ— ТIЕХЬЕ ДИКА КХЕЯРА

Ер шу дар школай а школе йоацача учреждений а балха йоккха влияни еш йолча исторически событеех хьалдиза. Къьстта доккха хIама хилар В. И. Ленин вaь 110 шу диэара юбилейца дувзаденна хьинаре болх бе, ленински хьисапе болх бе аьнна дIадоладаьчох.

Пионерий ЦIен беррига болх «Берригача мехка пионераш, Ленина гIулакха тешаме хила!» яхача пионерски отрядий Еррисоюзии маршо дезалагIа беш ба. Из болх бу биъ лостам болаш. Из да общественни, политически долча хIамашта дукхагIа безам тIабоалийташ, кердача тайпара Ленин, из иIаьдлургвоаца болхло, харцонца, машар хургбоаца къовсамхо, дуьнен пролетариата баьчча хиларах тарра кIоаргагIа вовза гIертаргболаш пионерашта юкъе беш бола болх лакхбар. Из да балха формаши методаши эргальха тоаяр (теоретически конференцеш, семинараш методически объединенеш, консультацеш), дешархошца беча балха массови формайи методийн эффективность дIахо а лакхъяр, дешархой эшанеш, новкъаш, цар хIама кхетадезга, довзиягa лакхадергдолаш кружокашкара занятеш эргальха тоаяр.

Пионерий ЦIагIа болх беш я берий актива е методически объединенеш: отрядийн октябрятски вожатей, отрядий советий председателий, знаменосцийн ассистентийн школаш.

Классий вуталхошца, организаторашца, бокххатIболча вожатешца семинараш ю. Занятеш ю пионерий ЦIагIа а школе а. Пионерий ЦIагIа берaш безаме професси йолча, дика биографеш йолча вахаца республика эггара хьалхарча пионерски вожатешца, эггара хьалхарча пионерашца вIашагIкхетараш хул.

Пионерий ЦIагIа 11 кружок а, царна хIама тега Iомабаре, хоровой, суртеш даха Iомабаре, кхыяраш а болаш.

ХIара кружоке Iомабу школашка беча балха инструкторашк общественникаш. Кружокашка ухараша гульъю Нохч-ГIалгIайчен къонача тупалех йола материалаш. ХIаьта интернациональни доттагIала клуби письмош кхухьийташ хьоашал тосс, доттагIал тосс кхыча республикай, социалистически мехкий пионерашца, шоай яр санна йолча клубашца. Кружокашца шоашта юкъе яхь лоаттаю.

ДIадахача дешара шера пионерий ЦIен коллективо культуре Двореццаца, музыкальни школаца, берий библиотекаца е гIулакхаш дир: «Ши дуне, ши берал» яха суртий выставка. «Маьлрай доттагIалан тIехьа» яха конкурс. «Даькъала хийла школа!» яха утренник. «Ленинахи сайни» яха конференци, кхы дукха дараш а.

Бакъда, лертIа болх бира цхьайола новкъарлонаш а я пионерий ЦIагIа. Кхоачамхилла помещени яц (деррига а кхо цIа мара дац). Здане тайн хийн диллалац. Кружокаш хиланза ярйоадача оборудованица Iалашъяьхьа. Уж кхоачамбинарг дIадахар чоена захкена ...

Э. ДИБАЕВА,
г. Назрана Пионерий ЦIен методист.

Сага Iалами

ЧКЪАЬРИЙ ЗАПАСАШ СОВЪЯХАРА ГIО ДУ САГО

ТIеххьарча хана дунен дукхача мехкашка осетрови чкъаьрий запасийн уж лувцарем промысловi лоархIаш е сецца вIабаьнна боацаш ба (Франце, ФРГ, Дане, Испанс, кхычахьа), е геттара лохача боараме ба (Канаде, США, кхычахьа). Иштта, 1965—1970 шерашка дунен тIа лийца осетрови чкъаьрий (СССР боацаш) 155 эзар центнер дар, хIаьта 1970—1975 шерашка — 140 эзар центнер.

Осетрови чкъаьрий эггара къаьнагIча реликтови группах хиларо дукхача исследователашка вывод яйтай, уж чкъаьрий дайна кхоачадала дезаш да аьнна, хIана аьлча организаци дикагIа йолча тIехкаш йолча чкъаьрашца конкуренци лелае могаш дац уж. Иштта долаш дий-те из?

— Уж кIезигдалара бахьан, — лерхI биологически Iилмай доктора, СССР чкъаьрий боахама Министерства ихтиологически комиссе председатела заместитела Лев Самойлович Бердичевске, — керттерча даькъе цар дахара низ кхоачабалар доацаш осетрови дулхи Iоен маьке лоархIаш хилар да. Сов интенсивно уж лувцарагIа дукхача мехкашка Iов тувсача чкъаьрий Iулаш геттара кIезигденнад. Цу тIа а долхача хиш тIа гидрогIишлош хьалъяро, хиш индустрера хаттуухача тоатолашa бIехдаро чIоагIа толхаяьй уж дела моттигаш, хIаьта долче, цу группах дола чкъаьрий кIезигдаьд.

Лахе йийца факторашъ дукха хинна а кIезига хинна а вай мехкa-а йолаш я, масала, дерригача дунен тIа лувчача осетрови чкъаьрех 90 процент лучa Каспийски бассейне. Гидроэлектрически каскад хьалъярен хишта регулировани ярен, хIаьта иштта йоккъал уттача моттигашкарча лаьттаешта орошени яра долехьа цунах пайда эйбеш хилар а бахьан долаш Волга режим хувцаяларца дувзаденна чкъаьраша Iов тесса майдаш кIезигъеннай. Цудухьа осетрови Iуд кIезагдала доладелар. 60-гIа шераш доладаьлла промысла дерригача истерс чухь цIаккха а ца хиннача боарамга а кхоачаш. Иштта, 1965—1970 шерашка вай беррыгача мехка лийца осетрови чкъаьрий 852 эзар центнер дар. хIаьта цул тIехьарча пхе шера — 1087 эзар центнер. Кхыча дешашца аьлча, нагахьа санна дунен тIа цхьанахьа осетрови чкъаьрий тIа-тIа дукхагIа лувцаш хиннадале, уж, хетаргахьа, духхьал Советски Союзе лийцад.

Уж дар вай мехка чакхдаьхача еррига паччахьаллкхен лоархIамеча осетрови промыслана регулировани яра а цар запасашта воспроизводства яра а йола йоккхий комплексаш хьаяра тIадерзадаьча гIулакхех духьалха хьахиннараш.

60-гIа шераш доладеннача хана, масала, хаина геттара соцадаьдар Каспийски форда чура осетрови чкъаьрий доахилга, хIаьта цул тIехьагIа чIоагIа регламентаци йир цар промыслана. 1962 шу доладелча дена духхьал долхача хишкара мара дахац уж. Хала да ше морт кхы хиланза йолча цу метода лоархIама мах бе. Цун маIан дар хьаькъалагIа доацаш (запасашта чIоагIа зеяе хургдолча бесса) Каспийски форда чу чкъаьраша Iов тессача моттигашкара бокъонца дегI даиза дола чкъаьрий доахилга. Цунца дувзаденна дикка доккхагIа а дозал лакха долаш а хилар хьадоаха осетраш, севрюгаш, белугаш, массехказа дукхагIа хилар йоаккха Iов.

Каспийски бассейне цхьанкха дош а къоастадир — тIехьагIа фордала чухецаш дола пхандаргаш лелалара методех дола дош. 1955-ча шера дева 1979 шерага кхаччалца йолча хана мехка осетраш леладеча, заводашка хьал а кхедаь хиш латтача естественни моттигашка чукийцад бIаьш миллионаш дола дахара низ дина бола пхандаргаш. хIаьта цар дукха а дукхагIа йола давъа — Каспийски бассейна чу.

Осетрови пхандаргашта яьча ихтиологически анализо хьахьокх, царех дукхагIа дараш чкъаьрий заводашка хьахинна хилар. Иштта, Волгоградски гидроузел хьалъяьчул тIехьагIа естественни дебара процесс сеца хиннача белуга дукхал цахаддаш лаккхлуш латт, хIаьта чкъаьрий заводашка чухецача пхандаргий дукхалах тийша я да. Волга чура чкъаьрий дувцаш хIанз а тIехьа севрюген осетри нийслуш хилар — чкъаьрий заводашка уж хьачухецаш хиларагIа да. Даннеша тешал ду, осетрови чкъаьрий заводашна леладара биотехника кхоачам болаш эффективни хилара.

Промышленни хьисапе чкъаьрий кхедарца цхьана естественни хьисапе а дебаш латт осетрови чкъаьрий. Цу гIулакха хьаси латт хIанз осетраша Iов тувсаргйола керда искусственни Iов тувса моттигаш.

Осетрови чкъаьрий дола ареал Каспийски форд хинна ца Iайн, а, дукхахча хана хургья из мехка «осетрови аквариум». ХIанз Волга тIен Тийрка тIен йолаш йолча 11 осетрови заводал совгIа хьаеш латт керда яраш. Из бахьан долаш кхы а дебаргда осетрови Iул.

Александр ЕВРЕИНОВ,
(АПН).

Джон Ридах дола фильм

Мосфильм оалеча киностуде кIанз дика кийчдеш долча картинашта юкъе да «ЦIе гургалеш» яха советско-мексикански лента а. Фильм оттаду Бондарчук Сергея, цу балха юкъеоза лоьрзIаь Питер Фондеи Софие Лорени санна бола дерригена дунена а боезаш бола актераш.

«ЦIе гургалеш» яха фильм мексиканскии эрсийн шин революцеи сов дика книжкаш яздаьча американски писатела, публициста, общественни деятела Джон Рида вазарен гIулакхашта хетадаь да. Джон Рида эггара хьалхарбараша тиллар оавона тIагIолла советскии мексикански ши халкъ вIашагIдийша доттагIала тIий. Цунна шийн бIаргашца бIаргаяйра Росси Сийлаьа-Йоккхача Октябра Iалаьмате йоккхий событеш, къамаьлаш хиннад Владимир Ильич Ленинца. ХIаьта шийна бIарга мел дайначох бакъдар а яздаьд «Дуне оагадаь итт ди» яхача шийн книжка тIа. Из да ше писатель а саг а хиларах тарра цо даь тулале гIулакх.

Сов дика да Джон Ридах дола картина советско-мексикански низаша цхьана оттадерах долча договора Мексика революци йоланна 70 шуи Росси Сийлаьа-Йоккхача Октябрьски Социалистически революци хинна 63 шуи дуаза гаргагIертача хана хулгаш яздаь хилар.

Михаил БЕЛЯТ,
АПН корреспондент.

ЙОВХАЙ ЦА ЕЗАР МАЛАВ?

Дукхана хана тамаш еш хиннай Лида яхача английски городе ваьхача Хела дезалхоша шоай цIагIа электроэнерги дукха кIана йоагаю ца ховш.

Юххера а гучаяьннеа электроэнерги «юар». Из хиннад цар цIагIа лепаду Джерален вха мIаьи. Из Iомадена хиннад шийн буна юкхе латта электропишк тIодаца сараьье хьелотве а Iуйрийна дIайоае е, аьнна хоам баьб «Нойес Дойчланд» (ГДР) яхача газето.

(«Труд»—ТАСС).

Газета арагIанара номераш араяргья 7, 8 ноябре.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Хьамсара новкъостий!

ДIАХОХЬОШ ДА 1981 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газета язлу бувзаша еррига отделенешка а промышленноста предприятешкарча, транспорта, гIишлоаъеча организацешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учрежденешкарча, общественни организацешкарча кепайоазув доаржадеча общественни уполномоченнешка а гIолла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: шера — 3 соми 12 кепиги; ялх бетта— 1 сом 56 кепиги.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗЛЕ!

ТЕЛЕВИДЕНИ

4 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаь».
8.30 — Iуйранара гимнастика.
9.15 — «Хьалха диале, кIаьнкашI».
10.15 — «Оьох». Телевизиони дукхача серей художественни фильм 1 серь. Постелльача — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Социалистическая паччахьалкхений столицашка гIолла». Кинопрограмма.
15.30 — «Э. Багрицки поэзи».
16.00 — «Шахматни школа».
16.30 — Н. Паганини сьалтам.
16.45 — «Къонаберий адресаш». Удмуртски АССР 60 шу хилар.
17.45 — «Удмурте хьостаиш». Документальни фильм.
18.15 — «Италмас» яхача Удмуртски АССР илли хьалхарен Паччахьалкхен ансамбла концерт.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Iилман вахар».
19.45 — Революцени иллей темах йола фантази.
19.55 — «Оьох» яха телевизиони дукхача серей художественни фильма премьера. 2 серь.
21.45 — «Илли ала вай, доттагII». Музыкальни программа. Перерыве — «Тахан дунен тIа» яха информациони выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.05 — «Шоаш, даьй-нанойI».
8.35; 9.40 — Зоологи. 7 класс.
9.00 — Вольфганг Амадей Моцарт. 2 передача.
10.05 — Французий мотт.
10.35 — Г. Абашидзе поэзи.
11.10 — Советски изобразительни искусствора историко-революциони тема.
11.40 — «Эрсий мотт».
12.10 — Студенташта - заочникашта. Лаккера математика, 3 курс.
12.55 — Политически экономи.
14.15 — Подготовительни отделение лоаттагIарашта. Математика.
14.45 — Хьехархочо — музыка урок.
16.50 — «ЮДИБ Всероссийски 5 съезд». Документальни фильм.
17.40 — «Хуьйн халкъашта ... (нохчий меттала).
17.55 — «Гергарло» (нохчий меттала).
18.25 — «Нохч-ГIалгIайчу гIоллахь».
18.45 — КПСС XXVI съезда на...

«Къахьегам! «Итогаш перспективаш» (нохчий меттала).
19.00 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Химик» (Воскресенск). СацаIача хана — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
21.00 — «Музыкальни киоск».
21.40 — «Къинбасса вариант». Телевизиони художественни фильм.

5 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаь».
8.30 — Iуйранара гимнастика.
9.15 — «Къонаберий адресаш».
10.15 — «Оьох». Телевизиони дукхача серей художественни фильм. 2 серь. Постелльача — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Сатем бола кхоьаш бохараш». Телевизиони художественни фильма премьера. 1 серь.
16.00 — «Юха айст хила, зурманашI».
16.50 — «Эрсий къамаьл».
17.00 — «Селхьай дагарчера». Телевизиони журнал. Калмыкски АССР 60 шу хилар.
17.45 — «Къовзенна ара». Телевизиони документальни фильм.
18.20 — «Тюльпан» яхача Калмыкски АССР илли хьалхарен Паччахьалкхен ансамбла концерт.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Телевизиони документальни фильм.
19.15 — РСФСР халкъа артистка Л. Гурченко дIаоца «Iена шерашкара иллеш».
19.30 — «Оьох». телевизиони дукхача серей художественни фильма премьера. 3 серь.
21.00 — «Хаь».
21.45 — Футбол. «Динамо» (Тбилиси) — «Уотерфорд» (Ирландия). Тбилисера передача. СацаIача хана — «Тахан дунен тIа» яха информациони выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Документальни фильмай программа.
8.15 — В. Шаиов. «Броненосец 14-69».
9.40 — Концерт.
10.00 — Мультфильмай программа.
11.10 — А. Скрябин. С. Рахманинов фортепианни произведенеш.
11.55 — Къонача зрителан театр. Кравцова. «Мух бола вагун». Телевизиони спектакль. 1—2 дакъа.
14.20 — «Ларичесан дог-ойла». Концерт.
14.55 — «Псков». Телевизиони документальни фильм.
16.15 — Акробатиках йола СССР чемпионат.
18.00 — «Дика фус — дика чухкъам». Кинбольная обозрения.
18.15 — «Нохч-ГIалгIайчу гIоллаь».
18.35 — «Октябра новкъа гIолла». Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхози социальни портрет.
19.15 — Киножурнал.
19.25 — КПСС XXVI съезда накъавелхаш. Доаи кхочушдир.
19.35 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.05 — «Сайре дика хийла!». ЦIейна хетаьъ музыкальни программа (нохчий меттала).
20.50 — СССР Паччахьалкхен академически симфонически оркестра концерт.
21.40 — «Чукотка начальник». Художественни фильм.

РАДИО

4 НОЯБРЬ

6.40 — «Юртара Iуйре» (эрсий меттала).
7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — «Къахьегамца а сага сийле» (гIалгIай меттала).
8.15 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.25 — Хоамаш.
8.30 — «Кочаьрина дегаш дола наха» (нохчий меттала).
8.45 — КПСС XXVI съезда накъавелхаш. «Яхь лелаяр — хьалха хилар ду» (нохчий меттала).
9.15 — Радиовыпуск «Тоаш хьду» (нохчий меттала).
9.30 — «Къона замахо» (гIалгIай меттала).
10.00 — Передачай программа. Хоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «КПСС вай хааара ахь сий хьаьхьа да». Беседа (эрсий меттала).
16.15; 17.00 — «Октябра хьалхарча ... хьалкхарашта». Концерт (гIалгIай меттала).
15.00 — Керла хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
15.30 — Хоамаш.

5 НОЯБРЬ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.30 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала).
8.40 — «Иллеш, муэмаш, халхара» (нохчий меттала).
9.15 — «КПСС ленински къамаи политика кхочушъеш ю». Беседа (эрсий меттала).
9.30 — «Революци а гражданскии тIема а иллеш». Концерт (эрсий меттала).
10.00 — Передачай программа. Хоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «Партe планашна лог айду». Беседа (гIалгIай меттала).
16.15 — «Хьона Даьле, салтечун лог» (нохчий меттала).
16.45 — «Къахьегача совгIаташ — Октябра» (нохчий меттала).
18.00 — Керла хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

Хаоттам

Тахан республике гIоллан Грозней хувцалуш моржаш а йолаш йовчан а йовцаш, цхьайолчу моттигашкахь дохк а долаш. Малхбоалехьара секунде 7 — 12 метр чIогIа мух а хьехкаш хилан фегара температура республике 1 — +4 + 1. 6, Грозне 4 — 6 градус йовха хилан тарлу.

Кхоана моржаш а йолаш, догIа а делхаш, цхьайолча моттигашка дохк а долаш, тайп-тайпара оагIонашкахьара секунде 3 — 7 метр чIогIа мух а хьекхаш хилан фегара температура бийсана —4 +1. дийнахьа +3 +8 градус йовха хилан тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Спорта хоамаш

Самардийнахьа город Кисловодске чеккхъяьлла шийн лоламаста кIалтохаргаIа лахаш Олимпийски кийчон спорти школа хьалхе ... бар 170 совгIа спортсменаш.

Цу юкъахь дика аьттув бийр вай вежарша. Иштта Куцаев Махьмада яьккхар чемпиона цIе. Бадалов Iалу хада — шолгIа приз. ХIаьта Асхабов СаIид-Ахьмад кхоалагIча моттиге кийсевар, Генадев Ширваненга 3ъала цIе рагIа приз ... илар.

Цига баха вай спортсменаш кийчбеш тренераш СССР заслуженни тренера Багаев Десен СССР спорта мастера Ахмедов Вахаев.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместитела — 9-24-03; бехктохкама секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностин транспортан — 9-24-01; юьртн бахаман — 9-24-08; культура — 9-24-05; кехаташ — 9-24-07; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-08; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, еран, шоаттен денош.

СФ05368. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5352.